

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Adolescens Academicvs Svb Institvtione Salomonis

Musart, Charles

Dvaci, 1633

Pars Prima. Procuranda primùm aduentanti in Academiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49007](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49007)

INSTITUTIONVM
SALOMONICARVM
P A R S P R I M A

Procuranda Adolescenti pri-
mum in Academiam ad-
uentanti.

Aestimatio Sapientia .

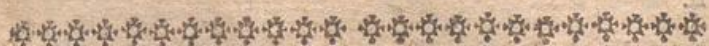
z.

Non est mortale quod optas.

Est aliqua gemma et rutilo pretiosius auro.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Siste hîc iterum, amice hu-
ius Academiae hospes, siste in
ipso limine tantisper, & sa-
pientiae forum, officinam, mer-
ces demirare, singula contue-
re, suisque (vt par est) momen-
tis aestima.

Dic age; quid potissimum
amas, Adolefcens? delicias, di-
uitiasnè, an honores? an hæc
omnia? placet; ecce, nundinari
hîc licebit: habebis à sapientia
opes minimè aculeatas, volu-
ptates sinceras, honores peren-
natos.

Sapientia ipsa te vocat, &
diuinissimus pædagogus SALO-

A 2

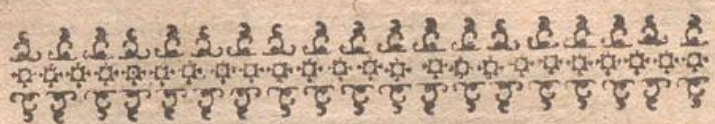
MON,

4
MON, vt in his nundinis foelici-
tatem mercari velis, vehemen-
ter impellit: ne refuge, nec re-
spue, ne rerum cæterarum fun-
gos, fumos, quisquiliaſque de-
decorum Inſanus emptor plu-
ris æſtimes, quàm veras illas o-
pes, caſtas delicias, honores ſo-
lidos.

CA-

CAPVT PRIMVM.

Æstimatio Sapientiæ.

MONITVM.

Sapientiam pluris, quam res cæteras
æstima.

SALOMON.

*Eatus homo, qui inuenit
sapientiam: melior est ac-
quisitio eius negotiatione
argenti, & auri primi &
purissimi fructus eius: pre-
tiosior est cunctis opibus: & omnia, quæ
desiderantur, huic non valent compara-
ri. longitudo dierum in dextera eius, &
in sinistra illius diuitiæ, & gloria. li-
gnū vitæ est his, qui apprehendunt eam,
& qui tenuerit eam, beatus. Prou.3.*

*Mecum sunt diuitiæ, & gloria, opes
superbæ, & iustitiæ. melior est fructus
meus auro, & lapide pretioso, & geni-
mina*

mina mea argento electo. Prou. 8.

Omne aurum in comparatione illius, arena est exigua, & tanquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius. infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei. Sap. 7.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Beatitudo huius vitæ non est in diuitijs, delicijs, honoribus.

Nemo est omnino, qui beatus esse nolit: sed in quò beatitudo sita sit, non æquè omnes consentiunt. Voluptates corporis nonnulli; (atque hi ferè de Epicuri harâ) opes non pauci: qui minùs desipere sibi videntur, honores pro summo bono ducunt & amant; sed quàm longè à scopo aberrant, tu Academice Adolefcens, si modò Philosophari amas, vide. Imprimis corporearum voluptatum vel meminisse pudet. Fæda res illa & pecudum eas commendantium vox
non

non alio argumento magis refutatur:
quàm ex eo, quòd ij ipsi, qui voluptates
fædas confectantur, nequitiam damnan-
tes suam, publicum & lucem fugitant:
nemo enim vnus reperiatur, qui turpis
& incestus velit haberi.

Nunc vero argentum, aurum, gemmæ
(quas res vulgò diuitias appellant) reue-
ra quid sunt? terra, sole obdurata, colo-
ratum ac nonnihil splendens lutum; cui
errori sola raritas pretium dedit: nam
etiam hæ quisquilæ, vbi in copia sunt,
vilescunt; denique honor, qui pluris fieri
solet, opinio est aliorum, & plerumque
inconstantis atque imperitæ multitudi-
nis. Hodie te efferent in cælum, cras ad
sepulchrum: lentum est cras, sæpe eo-
dem, quo euehunt, momento protur-
bant. Iam jo triumphæ, ad curulem, ad
sceptrum: mox ad columnam Mœniam,
ad scalas Gemonias, ad Crucem, & cor-
uos occlamant. Lege sacras tabulas.
Christus in urbem Hierosolymitanam
triumphi pompâ inuehitur: post quin-
que dies ignominiosæ cruci affigitur.
Quod autem hic de honoribus dico,
idem de diuitijs paulò antè dictum oport-
uit: nihil opibus quoque velociùs, fu-
gacius; vix ceperis; auolant, nimirum à
fortuna ad horam homini commodan-

tur mox reperendæ, imò eripiendæ: ita fit modò Irus, modò Cræsus: quoties id spectatû? Ne igitur crede veras voluptates, opes fixas, solidos honores in hac vitâ vspiam reperiri posse.

§. II.

Beatitudo huius vitæ in solius sapientia sinu reperitur.

IMò verò, mi Philosophe Adolescens, hîc beatitudinem aliquam reperiri posse puta: sed non nisi in sapientiæ arca, penu, sinu. Audi Salomonem: *Beatus homo, qui inuenit sapientiam. Melior est acquisitio eius negotiatione argenti, & auri primi: pretiosior est cunctis opibus & (quod Hebræa vox sonat) omnibus gemmis,* denique quæcunque ab homine sordidè auaro desiderantur, aut desiderari possunt, vni sapientiæ non valent comparari: nimirum eæ potissime, & propè solæ diuitiæ habendæ sunt, quibus non arcula, sed animus diues est; quas eripere Bianti Philosopho non modò incêdium, sed ne mors quidem potest. Quare sapienter fecisse censendus est Crates ille Thebanus, qui cum omnem substantiam in pecuniam redegisset, apud Trapezitam depo-

Laërtius
lib. 6. de
vitis Phi-
lo.

deposuisse dicitur hac lege: vt si filij Philosophi euaderent, illam egentibus ciuibus distribueret; nihil illis egere Philosophos arbitratus: si verò sine Philosophia remaneret, redderet illis depositum: vt vacuis virtute saltem opes opitularentur. Iam si querantur honores, æquè in manu solius sapientiæ reperies coniunctam cum diuitijs gloriam, & quidem immortalem: *in sinistra enim illius diuitia & gloria: longitudo autem dierum in dextera eius.* illi namque soli veri honores æstimandi sunt, qui ab ore & infano hominum iudicio, vulgi, improborumque hominum non pendent: quos viri boni & beatæ mentes & Deus ipse viuis mortuisque sapientibus deferunt, & qui ne longitudine quidem æternitatis emoriantur, aut flaccescant. Atque voluptates etiam suas, non eas, quæ belluinæ sunt ac longe infra hominis dignitatem collocatæ: sed tamen suas etiam animi delicias melioresque illas ac puriores habet, & in sui amatores profundit sapientia. *Purissimi fructus eius: lignum vitæ est his, qui apprehendunt eam.* Collige tu mihi tantum hæc paradisi poma & primis saltem labris attinge: nægo vehementer decipior, nisi esu, vsuque ipso disces, dicetque vnà mecum, nihil non modò sapientia

piencia

pietia diuitijs esse opulentiùs, nihil ipsius gloriâ splendiùs: sed nihil quoque reperiri vsquam posse eius delitijs aut liquidius aut suauius. Quid his te ego diutiùs teneo? verbulo omnem sapientia estimationem habe. *Qui tenuerit eam*, inquit sapiens, *Beatus*. Cum enim beatitudinis nomine omnium bonorum cumulus contineatur: ei, qui sapientiam sibi compararit, nihil quod bonum appetendumque sit, deesse potest. Quare eò etiam pertinent illa. *Omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & istud breue acroama, quo veluti Epilogo omnia concluduntur, mecum sunt diuitia & gloria, opes superba ac iustitia.*

§. III.

Paria Salomoni docet Plutarchus lib. de liberis educandis.

PLacet post Salomonem Plutarchum quoque consimilia docentem tantisper audire. Hic in libello de educatione liberorum, cum primum, medium, a quo postremum esse virtutem asseuerasset, dixissetque eruditionem ad virtutem ac beatitudinem plurimum adferre adiumenti, cætera bona pusilla esse ac indigna,

gna, quæ tantis studijs infectemur: pergit deinde strictim expendere singula, pulchram scilicet videri nobilitatem: sed maiorum potius, quàm bonum nostrum existere; pretiosas haberi diuitias: verùm eam fortunæ esse possessionem facinorosis & calumniatoribus expositam, quoties (vt ipse loquitur) *loculos sagittarint, adori-riq; concupiuerint*: Similiter gloriam venustam quandam rem esse, formam præterea præcipuum quiddam & pro qua vendicanda magnopere decertetur: sed, vt res cæteras, inconstantem & caducam. hæc deinceps subiungit. *Nostris autem in rebus sola & immortalis & diuina est eruditio. Ex vniuersis duo humana natura perquam peculiaria bona sunt, intellectus & ratio. Hanc nullus fortuna tollet incurfus, nulla calumnia distrahet: non ægritudo corrumpet, neque senectus. Bellum singula torrentis instar irahens, & omnia ferens solam doctrinam nequit eripere.* Laudat postea Stilponem Megarensium Philosophum, quòd Demetrio post captam soloque equatam urbem roganti, num quidquam suorum amisisset: ita responderit *Haud equidem amisi: bellum enim nulla ex virtute spolia dicit.* addit denique Socratis propè par dictum; quem cùm Gorgias percunctaretur, an Persarum regem felicem putaret?

N. scio,

Nescio, respondit, quantum ille habeat virtutis, ac disciplina: perinde ac in hisce, non vero in fortuna bonis persistat beatitudo. Atque ista omnia sapienter profecto Plutarchus eo loco, atque ex Salomonis mente: ut pleraque in moralibus.

§. IV.

Quanti viri Maximi sapientiam aestimauerint.

PORRÒ quàm magni sapientiam, eiusque studium estimauerint viri omnium hominum memoriâ præstantissimi, ex scriptis intelligitur: quibus eam posteris commendarunt. *Sapiens (ut docet Seneca) vicinus, proximusq; dijs consistit, exceptâ mortalitate similis Deo.* Idemque contendit solam sapientiam esse libertatem; quasi serui sint omnes, qui ea careant. Cicero sanè ex Stoicorum placitis fortiter egit; ut probaret sapientes omnes esse liberos. In officijs verò *quid est, ait, per Deos, optabilis sapientia? quid præstantius? quid homini melius? quid homine dignius? hanc igitur qui expetunt, Philosophi nominantur: nec quicquam aliud est philosophia, si interpretari velimus, quàm studium sapientia.* Sed hæc, verè, aliaque omnia, quæ de hoc argumento fuse dici possunt, Iustinus Philosophus & Martyr breui hac sen-

Epist. 73.
ad Lucium.

Cic. in
Parad.

Lib. 2. of-
fic.

sententiã videtur complexus. Est, ait, Philosophia maximum bonum, & possessio, & apud Deum venerabilis, quæ ducit nos ad eum, & sufficit sola, & sancti beatiq̃ue illi qui mentem ei donant. Quæ cum ita sint, existimandum est (quod viri doctissimi tradunt) alias inferiores scientias, quas humaniores litteras appellamus, non aliter neque diutiùs esse pertractandas: quàm ut animum ad Philosophiam parent, *Amaniora ista artium* (scribit Lipsius) nos quidem probamus, & illo velut vomere proscindi hoc animi solum & preparari ad sementem cupimus. Sed preparari: vera autem fruges, Philosophia est, cætera herba & flores. *Seria* (ait idem) post illa ludicra addantur, & non serò; quid in littore conchas & lapillos legimus? *Venti vocant, navis oram soluit. Recipe te ad sapientiam, & in ea, ut in beato tranquilloq̃ portu, consiste.* Hauserat ista opinor Lipius ex suo Seneca. *tam diu* (Senecam cito) *istis immorandum est, quamdiu nihil agere maius animus potest: rudimenta sunt nostra, non opera, rudimenta tamen utilia sunt; ut substructiones quedam ne aliqui istud Xenocratis cuiusdam amuso & rudi aspersum acetum effundatur, Abi, abi non enim ansas habes Philosophia: ita enim ille litteras humaniores appellabat, Philosophia ansas: sed ansas tantum. Quæ utinam perpenderent Adolescentes illi, qui cum*

In manu-
duct. cap.

Ibidem
Lipius.

Epist. 88.
apud Lipi.
sup. cap.

in anſis, id eſt, litteris humanioribus tenendis quinquennio, ſexennio, eoque plus animum contriuerint: tempus operamque ſe perdere credunt; ſi biennium aut triennium Philoſophiæ ipſi comprehendendæ concedant. Videamus, quàm aliter ſibi faciendum eſſe viri omni ætate maximi cenſuerint. *Magno*, ait *Lactantius*, *Et excellenti ingenio viri, cum ſe doctrina penitus tradidiſſent, quidquid laboris poterat imperdi, contemptis omnibus & publicis & priuatis adtionibus, ad acquirendæ veritatis ſtudium contulerunt, exiſtimantes multo eſſe præclarius humanarum diuinarumque rerum inueſtigare & ſcire rationem: quam aut ſeruendis opibus, aut cumulandis honoribus inharere: nam & abieciſſe quosdam res familiares ſuas, & renuntiariſſe vniuerſis voluptatibus conſtat: ut ſolam nudamque veritatem nudi expeditique ſequerentur.* Addi poteſt, plurimos quoque fuiſſe, qui ſapientiæ comparandæ ſtudio partim in longiſſimis itineribus, partim in grauiffimis laboribus ætatem conſumpſerint. Omitto hîc *Pythagoram*, *Platonem*, alioſque à religionis Chriſtianæ profeſſione, alienos, quòd noſtrorum hominum exemplis minimè ipſi careamus: quos quia ſigillatim commemorare longum eſſet, omnium inſtar ſit è *Capadocia* magnus ille *Gregorius Nazianzenus*.

Præfa. de
ſalt. Re-
lig. lib. 1.

Ex vita
ipſius.

Partibus Christianis oriundus is fuit, non opibus magis, quàm moribus claris. Adolefcens litterarum amore incensus, Cæsaream primùm, musarum id temporis sedem est profectus: hîc præstantium magistrorum consuetudine plurimùm vsus, non exiguam puerilis doctrinæ suppellectilem collegit: inde, vt oratoriam artem condisceret, in Palestinam porrò concessit, atque hinc Alexandriam adijt, quâ in vrbe cùm multùm politioris literaturæ sibi comparasset, tandem Athenas in optimam omnium disciplinarum Academiam, post fœdissimas tempestates enauigauit: ea in ciuitate Basilio, alijsque excultissimis viris potitus tantam in omni eruditionis genere facultatem est adeptus: vt dignus haberetur, qui eloquentiæ artem traderet.

Atque annum iam propè trigesimum studendo, peragrandoque confecerat: cùm ex doctâ peregrinatione ad suos reuersus, perinde ac si hæctenus nihil profecisset, diuiniorem Christianæ sapientiæ partem, quàm hucusque ferè neglexerat, ita ardentè optare atque insequi cœpit: vt eius potiundæ studio, vrbes, forum, theatra, sophistarum turgentem fastum, principum ac magistratum insolentiam, diuitum arrogantiam, gloriam fluxam ac fragilem, magnificas ve-

stes, auro atque argento nobilem supellectilem, picturâ & tabulis illustres porticus; ceteraq; decora, quæ potèntiam animis obcludere solent, generoso fastidio contemneret, quod in illius vita grauis author tradidit. Quàm deinceps in eremi recessu diligentiam assiduitatemque sacrarum literarum studio adhibuerit, quibus se vigilijs, curis, laboribus enecauerit, longum esset percensere. atque ista ferè pro instituto sufficiunt. Agedum, Academice Adolescens, an vir ille tantus, alijque eiusdem mentis quamplurimi, tot tamque molestas peregrinationes suscepissent, tot, tamque splendida familiæ ornamenta abiecissent, tot denique se studiorum curis sponte confecissent, nisi duxissent sapientiam esse diuitijs, delicijs, honoribus, ceterisque rebus, quas vulgus amat, longè præstantiorem?

Sapientiam igitur & tu eodem loco, pari que in pretio habe, plurimum profecto id tuâ interest: facile difficultates, quæ plurimæ passim ad magna contendibus occurrunt, calcabis, ridebis, imò spòte adibis: si id tibi habueris persuasum, quod Salomon hic monuit in vnus possessione sapientiæ omnem, quæ in mortali quidem vitâ reperiri possit, fœlicitatem esse constitutam. GRA

O R A T I O.

*Pro obtinenda æstimatione veræ
sapientiæ.*

CLamabat, sapientissime IESV, ad te
olim cæcus secus viam sedens; IESV
fili David miserere mei, neque aliud tum
petebat, nisi vt videret lucem hanc bre-
uem & subdolan, quam quotidie nox
rollit, & atræ plerumque nebula obscu-
rant: Ego verò ad te clamo ex intimis
præcordijs: vt te aspiciam solem iustitiæ,
lumen indeficiens. Igitur, sapientia æter-
ni Patris, ac splendor gloriæ eius; claude
obsecro oculos meos, ne videant vanita-
tem: aperi, vt veritatem videam. Cæci
mortales bona huius mundi, quæ bona
non sunt, & inter quæ orientia morien-
tiaque vix momentum intercurrit, tanto
studio sectamur & quæ æterna sunt, ac
vera bona negligimus: quæ verò ista est
filiorum Adam aut stupiditas, aut amen-
tia? Da mihi, bone IESV, ô meum omne
bonum; da mihi per tuam lucem, & gra-
tiam: vt ista vana respuam, sapientiam
autem, id est, te ipsum sapientiam increa-
tam supra res omnes æstimem, qui es
Deus meus & omnia. Amen.

B

SYM-

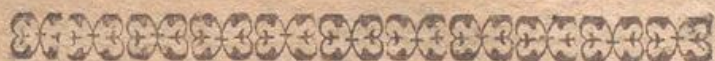

Sapientia Amor 3.

Hæc fax non fumans quamuis non vritur, vrit.
M. Baer. f.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Adolescens accede ad sacros
 hymenæos, Salomon mox ad-
 erit nuptiarum paranympus:
 hodie tibi diuina sapientia in
 sponsam danda, en præsto est,
 si modò velis, & ames. Non
 amas? stolidus es profectò, &
 amens: quid enim? formam
 quæris? nil ea venustius: opes?
 nihil vsquam ditius: nobilita-
 tem? nihil ipsius genere diui-
 nius; quidquid cælo, terraq; bo-
 num, optandumq; est, pro dote
 est, habetque ferè sibi vni istud
 proprium: amatores suos suâ
 pulchritudine pulchros, suis
 diuitijs opulentos, suâ nobilita-

B 2

te

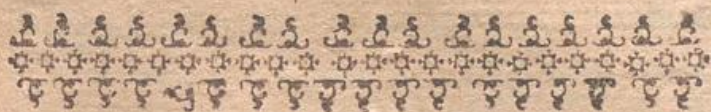

te diuinos, & quidem æterno
nexu efficit.

Si igitur amare, si procum
agere, si matrimonio iungi lu-
bet, sunt hîc casti amores, peti-
tiones honestæ, sanctæ faces:
sapientiam ama, pete, tibi iun-
ge. adhuc tergiuersaris? mauiis
fortasse inter porcos, procos,
turpesque Veneris amafios,
quàm inter generosos sapien-
tiæ Hyppolitos versari? ô pro-
brum!

CA.

CAPVT SECVNDVM.

Sapientia Amor.

M O N I T V . M .

Sapientiam ceu sororem, ceu sponsam amato, procator, ducito.

S A L O M O N .

Dic Sapiencia, soror mea es: *Et prudentiam voca amicã tuam*
Prou. 7.

Hanc amavi, *Et exquisiui à iuuentute mea, Et quasi sponsam mihi eam assumere, Et amator factus sum forma illius. Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed Et omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim est disciplinae Dei, Et electrix operum illius. Et si diuitia appetuntur*

B 3

tuntur

tuntur in vita, quid sapientia locuple-
tius, quæ operatur omnia? si autem sen-
sus operatur: quis horum, quæ sunt, ma-
gis quàm illa est artifex? Et si iusti-
tiam quis diligit: labores huius magnas
habent virtutes: Proposui ergo hanc ad-
ducere mihi ad conuiuendum, sciens quo-
niam mecum communicabit de bonis, Et
erit allocutio cogitationis Et tædij mei.
Non enim habet amaritudinem conuer-
satio illius, nec tædium conuietus illius,
sed lætitiã Et gaudium. Hæc cogi-
tans apud me circuibam quærens ut mi-
hi illam assumerem. Sap. 8.

Præposui illam regnis Et sedibus: Et
diuitias nihil esse duxi in comparatione
illius. Super salutem Et speciem dilexi
illam: venerunt autem mihi omnia bona
pariter cum illa. Sap. 7.

MEN-

*****
 MENTIS SALOMONICÆ
 INTERPRETATIO.

§. I.

*Sapientia Adolescenti ducenda in
 sponsam.*

SI fortè, mi bone Adolescens, vernān-
 tis, calentisq̄ue ætatis ardor in amo-
 res te, coniugijq̄ue cogitationem, ceu
 quidam intemperantis animi turbo, ar-
 ripit: intempestivum, incestumq̄; ignem
 comprime, & discere quid sanctè & castè
 amare possis: sunt enim sui sapientibus
 amores, ijdemq̄ue casti, sunt & honestæ
 nuptiæ: eò tu conuola, agedum, quod
 paranympus Salomon monet. *Dic tu
 Sapientia, soror mea es, & prudentiam voca
 amicam tuam.* Sapientiam, inquam, ama
 vt sororculam, id est, pudicè tamen; eam-
 q̄ue tibi iunge in sponsam: nã ego vehe-
 menter fallor, nisi amicam & sponsam
 accepturus sis omni Venere venustio-
 rem, potentiolem Iunone, Pallade do-
 ctiolem, fideliorem ipsa Penelope.

§. I I.

*Sapientiae dotes, & quàm ardenteream
procatuſ eſt Salomon.*

SEd ſummatim ab ipſuſmet Salomonis ore eximias ſapientiae dotes depraedicari audias, quae ſapientiſſimum illum omnium mortalium ita in ſui admirationem amoremque rapuerunt: ut quòd ſuos ignes celare diutiùs non poſſet, ingenuè quantam ſapientiam deperiret profiteri coactus ſit. *Hanc, ait, amari, & exquiſui à iuuentute mea, & quaſui ſponſam eam mihi aſſumere.* Quidni verò id faceret? ſi enim pulchritudo, quae potentiffima eſt animorum conciliatrix, & quae ferè primum in ſponſa amari ſolet, requiritur: *pulcherrima eſt ſapientia.* Quare coſe telo ſtatim confixum fatetur, neque vulnuſ diſſimulat: *Amator, inquit, factuſ ſum forma illiuſ.* Iam ſi generis antiquitas nobilitaſque ſanguinis petitur. *generoſitatem illiuſ glorificat, contuberniuſ habens Dei, ſed & omnium Dominuſ dilexit illam:* quippe de caelo generoſam indolem duxit, quae eam numini ipſi charam familiarẽque redderet: quã ingenuã nobilitate nihil ne fingi quidem poteſt diuiniuſ.

nus. Porrò, si non tantum formosa & nobilis: sed etiam doctrinâ ac consilio (quæ non infima dos) præstans mulier viro ducenda: illa *doctrinâ est disciplina Dei, ac electrix operum illius: ut pote diuinorum arcanorum conscia, eademque magistra ac interpres: adhuc si in vita diuini appetuntur, quid sapientiâ locupletius?* nullâ aliâ viâ compendiosius homines ad maximas opes, atque adedò ad summos magistratus, & imperia, aut grassentur, aut contendant. Denique si sensus rerumque gerendarum peritia, *si iustitia, si cæterę virtutes, quæ honestissimum amplissimumque est patrimonium, optanda in coniugio, maximeque amanda sunt, in vnius profectò ac solius sapientiæ amplissimo sinu hæc omnia, velut in ditissimo penu, condita reseruantur. Proposui ergo hanc adducere mihi ad conuiuendum: ut postquam domum tanquam charissimam sponsam duxero; iucundissimam perpetuamque vitæ ac communium studiorum societatem ineam. Nimirum sciebam me coniugij iure ac fœdere vxoriarum rerum bonorumque omnium participem fore; suauissimosque tam sancti contubernij fructus percepturum. Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec radium conuictus illius: sed lætitiâ &*

gall.

dium. Hac cogitans apud me, circuibam quærens: ut mihi illam assumerem: prapofui illam regnis & sedibus: & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius, super salutem & speciem dilexi illam: venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa. Vides iam, opinor, mi Adolefcens, vt Salomon sapientiam amat: vt eius ducendæ defiderio ardet: nam circuire ac quæritare, accurati sanè follicitiq̃ue animi studium est: imò proci impotenter impatienterq̃ue ambientis. Nunc quid idem Salomon factitarit, quem non lapidem mouerit: vt sapientiam, quam optimè à Deo dotatam intellexerat, castissimo sibi coniugio adiungeret, aduerte.

§. III.

Salomonis vota, preces, studium pro ducenda sapientia.

IMprimis de cælo, vbi illa sibi sedem posuit, precibus votisque accersendam esse intelligens, numen precando fatigare cœpit: frui vt sapientiæ honestissimo coniugio sibi liceret. Sed hîc eum rursus suis verbis sua incensia promentem audiamus. *Ut scini quoniam aliter non possem esse continens: nisi Deus det, & hoc ipsum eras sapiens.*

sap. 8.

sapientia, scire cuius esset hoc donum: adij
 Dominum, & deprecatus sum illum & dixi
 ex totis precordijs meis: Deus Patrum meo- ^{Sap. 9.}

rum, & Domine misericordia, da mihi se-
 dum tuarum assistricem sapientiam, & noli
 me reprobare à pueris tuis, quoniam seruus
 tuus sum ego, & filius ancillae tuae homo infir-
 mus, & exigui temporis, & minor ad intelle-
 ctum iudicij, & legum. Mitte illam de caelis
 sanctis tuis, & a sede magnitudinis tuae, ut
 mecum sit, & mecum laboret; ut sciam quid
 acceptum sit apud te. Reliquam per multa
 capita prolixè diuque orantis precatio-
 nem studio breuitatis prudens omitto.

Atque ne verba tantum ac voces, quod ^{3. Reg. 3.}

cuique in promptu est, iactatas fuisse ar- ^{2. Paralip.}

bitreris: idem postea Salomon cum cla-
 rissimo totius regni magistratu tum vr-
 bano tum bellico, in montem Gabaon:
 ubi tum Arca religiosissimè asseruabatur,
 venerabundus concessit, atque ad altare
 supplex, per sacerdotum manus, non Py-
 thagoricam hecatomben: sed mille victi-
 mas sapientiae à Deo impetrandae causam
 ritè obtulit. quem verò adeò sumptuosae
 atque armatae preces non inflecterent?
 ergo paulò post altà nocte inter dor-
 miendum cum etiam in somno (ut acri-
 ter coquentibus curis fieri assolet) diui-
 nas cogitationes reuolueret: atque à nu-
 mine

mine sibi viso postulare iuberetur, quid potissimum vellet, illeque sapientiam, quam vigil perditus optarat, pernox ac dormiens etiamnum iterum iterumque efflagitaret: repente sopito sibi diuinissimum lumen, tantamque reconditissimarum rerum agnitionem affundi sensit: quanta hactenus concessa fuerat nemini. Theologorum Phoenix Aquinas Salomonem docet dormiendo sapientiam minimè promeruisse, neque accepisse: sed in somnis audiuisse tantum oraculum, quo infundenda diuinitus sapientia promittebatur, si modò ad preces exercitationes præterea, studiumque adhiberet, honestis disciplinis vacaret, sapientes denique & magistros audiret: quod ex nonnullis ipsius Salomonis sententijs colligi posse videtur. Ita nihil est in Salomone, vnde oscitantibus, & minimè sollicitis dari sapientiam arbitremur. Illa igitur nocte, post diuturna studia, longos gemitus, repetita vota, opimæque sacrificia, sapientiam inter Salomonemque sponsalia sunt contracta, ac deinceps nuptiarum illæ fuere faces accensæ, quas ne secuta quidem posterioris ætatis flagitia ac ne mors ipsa prorsus extingueret. Non iam igitur tam verbis, quam suo te exemplo diuinus Salomon ad connubiales sapientiæ,

pienitiæ tædas, castosque hymeneos inuitat. Et arderes profecto istius sponsæ, neque fortasse lentiori flamma: si quam ille contemplabatur animo sapientiæ speciem ac formam fas quoque tibi esset propius fixiusque contueri.

§. IV.

Diuinæ sapientiæ species S. Iustiniano quondam spectata.

Licuit verò istud olim, & quidem multò, quàm Salomoni, purius sanctiusque sancto Iustiniano optimo Venetorum patriarchæ. Quæres quemadmodum acciderit, quantosque in animo ipsius ignes ac motus excitauerit, velim ipso stylo veteri, id est, candido & aperto exponat. Ita igitur sine cerussa & fuce, rem prout erat ipse scribit. *Venite Iosephatores pacis & inconcussi boni amatores: eram & ego aliquando vestri similis quærens anxio aestuantiq; desiderio pacem in extrinsecis: nec inueni. Tandem diuina preuentus gratiâ dum sic laborarem, speciosissima quædam, sole splendidior, balsamoq; suauior, mihi apparere dignata est cuius ego nomen ignorabam: hæc namque propius accedens venusto vultu, placidoq; affatu inquit. O Iuuenis in*

In fasc.
amoris c.
16.

me

me diligende, cur effundis cor tuum, pacemq̄
feliando variaris per multa? quod quæris
in me est quod concupiscis tibi polliceor spon-
deoq̄ne: si tamen me in sponsam habere vo-
lueris. Fateor quoniam ad eloquium illius
elinguat cor meum, & amoris eius iaculo trās-
fixus sum. Compleuit quadam insolita letitia
mentem meam, & omnia interiora mea tali
exultatione perfusa sunt. Cū verò in his po-
situs nomen ipsius, dignitatem, & genus scire
peroptarem: adiecit se Dei sapientiam vocari,
& esse, quæ in temporis plenitudine pro homi-
num reconciliatione humanam formam sus-
cepit, & quæ ante inuisibilis erat cum Patre,
visibilem naturam, ut amplius amaretur, ac-
cepit ex Matre. Cui cum ingenti gaudio præ-
buissem assensum dato pacis osculo leta disces-
sit tunc & deinceps amoris illius flamma ex-
creuit, memoria viguit, ac dulcedinis illius ab-
undantia perdurat. Hanc itaque amavi, ut
sponsam: hanc ut carissimam tenui, ipsaq̄ me-
diante pacis bonum, quod antè quæsieram, gu-
stavi. Hortor uniuersos properare ad illius
speciē, quia letissime suscipit omnes accedētes
ad se, pacisq̄ inebriat poculo: ita ut vltra sitire
non possint. Hactenus Patriarcha Venetus
eadem, quæ Salomon, præcipiens, teque
cum illo rogans, Adolescens Academice,
egregijs vt sapientiæ dotibus diuināque
specie ante oculos propositis, ad illius
san-

sanctos amores pellici te sinas: ideò enim ante ingressum in Academiam ara olim, & casti amoris signum collocabantur: vt Academici Iuuenes scirent sapientiam, vt numen quoddam, pudicè sibi diligendam esse. Id ergo age, sapientiam tibi eblandire, primum vt sororculam, tum vt amicam procare, duc deinde in charissimam sponsam: denique cum ea ini perpetuam vitæ honestorumque studiorum societatem. Quidni tu sapientiã quoque ardentissimè ames, nullisve aut laboribus, aut difficultatibus deterreare, quin potiaris? Quam ob causam putas supremum rerum molitorem Deum homini rationem, quã à bestijs distingui-mur, concessisse: nisi vt rerum creatarum cognitione, id est, Philosophiæ studio, in creatoris cognitionem, qui Philosophiæ finis est, amoremque veniamus? quorsum eum statim in mundi medio, quasi in theatro, sapientissimus ille opifex cõstituit, corpus erexit, oculos ad omnem partem volubiles in capite velut arce collocavit? nisi vt mentem hac ratione, quoquo versus oculi & vultus spectarèt, conuerteremus: atque consideratis primum ijs, quæ propiora sunt, & quæ calcamus: mox conspiceremus ea, quæ nos ambiunt: atq; ex his gradum faceremus
pau-

paulatim ad elementorum, cælorum, cælestiumq; rerum contemplationem: postremo ex toto opere opificem, cognosceremus, coleremus. Itaq; allubescere tantum cuique hoc studium debet, quantum hominem se esse & dici amat. Amor verò hic, desiderium & conatus tanta sint oportet, quantum rei tum dignitas tum honestas atq; utilitas, & Salomonis, aliorumq; quos diximus, exempla postulant.

§. V.

Finis, ordo, modus etiam, in studio sapientiæ præfiniendus.

VERUM hic mihi retinendus es, Adolescens Academice, ne in sapientiæ amorem studiumque tam cæco, tamque amenti impetu rapiare: ut ne ue finem eum, quem oportet, neque ordinem, modumque aduertas. quo in genere neque pauci, nec leuiter errarunt: sunt enim, & fuere olim, qui ad Philosophandum venerunt non tam ad veritatis inquisitionem, quam ad rabularum sophistarum cauillationes & argutias addiscendas: neq; ad propagandam vel propugnandam religionem, sed depromptis ex Philosophiæ armamentario machinis, ad turbandam

pri-

primum; deinde, si possent, expugnandam: qua in re, tum stolidissimè, tum impiissimè fecerunt: quod duas sorores germanas, sapientiam & religionem, quæ tanto nexu cohærent: vt ne cogitatione quidem diuelli se patiantur, distrahere conati sunt. Quare is ad Philosophiam appellenti finis constitutus sit inquisitio veritatis, cultus Dei, propugnatio propagatioque veræ religionis; qui idem est vitæ humanæ scopus: cætera verò omnia Magistri, condiscipuli, libri sint eiusmodi: vt ad eum, quem dixi, finem quasi manuducant. Ergo tanquam pestes fugiendi erunt errorum & falsitatum præceptores; improborumque consortiones: neque minùs libri illi ablegandi, qui falsa aut peruersa dogmata explicant, & errores atque vitia progignunt. Quamdiu Agar & Ismael cum Sara & Isaac concordēs esse volunt; ita vt ancilla & seruus Dominæ eiusque filio pareant; in domo Abrahæ retineantur. Philosophi, inquam, legantur probenturque; quamdiu veritati ac religioni consenserint, & ancillari minimè recusarint: alioquin è Christianorum scholis exturbentur. Placetne Basilium etiam audire in eos declamantem, qui nullum sibi studiorum scopum, aut alium, quàm oportet, constituerunt?

C

tuerunt?

Basil. quo-
modo leg.
Ethnic.
libri.

tuerunt? Cùm gubernator, inquit, haud temerè se ventis committat: sed nauim rectà gubernet, ac moderetur ad portum, & sagittarij ad metam ac scopum iaculentur. Item fabri diligentia aut architecti arte suà rem ad finem aliquem perducant: nos talibus artificibus sapientià inferiores simus ad planè consideranda, quæ ad nostri animi profectū faciunt? erit itaque operariorum consideratio finis operis, & humana vite consideratio finis non erit? quem proculdubio finem respicere, ac eius gratia cuncta facere, & dicere illum, qui brutis equiparari non cupit, oportet: quo sanè neglecto nostra mens veluti sine arte nauigium, nullo assidente ad gubernaculum, temerè huc illuc exagitur.

Sermone
36. in can-
tica.

Sed quis aut finis, aut ordo, aut modus seruandus hinc sit, omnium suauissimè scitissimeque docuit S. Bernardus: Quo ordine? ait, ut id prius, quod maturius ad salutem. Quo studio? ut id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine? ut non ad inanem gloriam, aut curiositatem, vel aliquid simile: sed tantum ad adificationem tuam, vel proximi: sunt namque, qui scire volunt eo fine tantum: ut sciant, & turpis curiositas est: & sunt, qui scire volunt: ut sciantur ipsi, & turpis vanitas est, & sunt item, qui scire volunt: ut scientiam suam vendant; verbi gratia pro pecunia, pro honoribus, & turpis questus

quiro à iuuentute mea : amator factus sum formæ illius. Verùm sciens, quoniam aliter illius continens ac compos esse non possim, nisi tu dederis; & hoc ipsum sapientia est, scire cuius sit donum: ideò sapientissime IESV, ex intimo cordis mei affectu deprecor te : mitte illam de cælis sanctis tuis; & à sede magnitudinis tuæ : vt mecum sit, ac mecum laboret : vt eâ hîc aliquando potitus in terris, eâdem in cælis æternùm perfrui possim. Amen.

SYM-

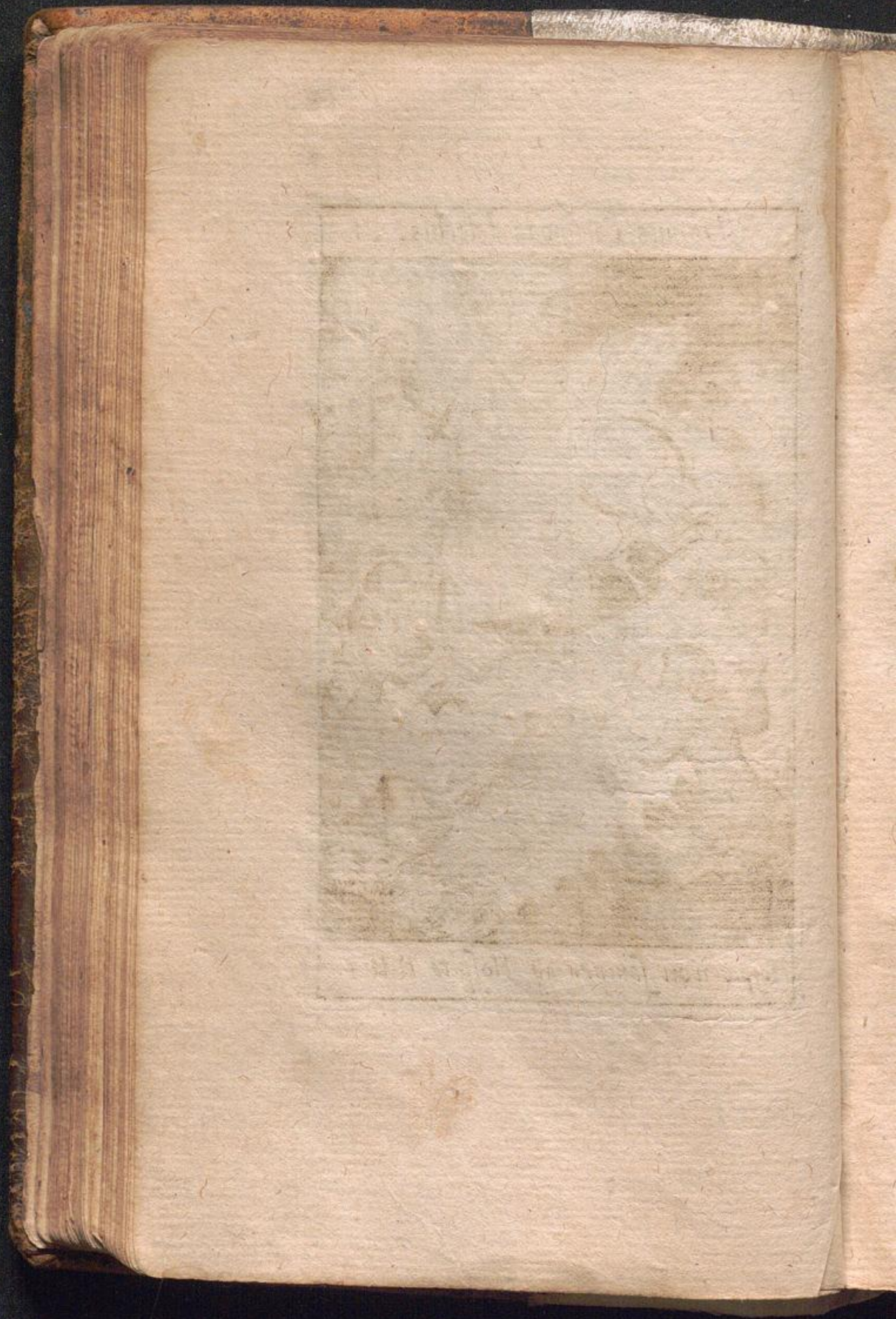

Domus Commoda delectus. 4.

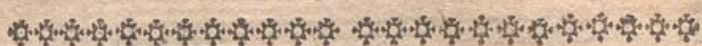

Hospes non semper ab Hospite tutus.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Miselle Adolefcens, rimarum
pleno lintre, malefanâ, inquam,
ætatis cymbulâ malè vectus, &
quidem fedente ad clauum gu-
bernatore cœco & temerario,
quo tendis, & quonam euades
tandem ? nam Academia, ad
quam veluti portum nauigas,
neq; portus, ac ne fida quidem
fatio eft; tempeftuofum eft
mare: pridem monueram.

Hic Scillæ latrant; Syrtes fre-
munt: Charybdes reboant: la-
tent irarum, gulæ, inuidiæ im-
manes, multorumq; naufragio
infames scopuli: hîc denique
blanda illa libidinum pericula
Syrenes eludunt. heu ? ne ad

A 4

hec

hec saxa adhærescas: iam aliqui
 alijs etiam modis perierunt, pa-
 ue, & vel sic caue: olim, & verè
 dictum, qui pauet, cauet.

Præteruola, euola. viden' vt
 in rupis tuto recessu sapientia
 superior spumantis freti elisos,
 elusosq; fluctus, & frustra mi-
 naces procellas ridet? eò nauic-
 ulam applica, & nisi perire
 amor est, fortiter alliga. rectè
 habet; excusâ fortunâ ad cla-
 tum sedere diuinissimus, ætatis
 præsertim tuæ, gubernator Sa-
 lomon cupit; ille in tutam illam
 sapientiæ sedem nauim propel-
 let; sequere.

CA.

CAPVT TERTIVM.

Domus commoda delectus.

MONITVM.

Domum sapientiæ aptam studijsque
accommodam deligito, impro-
bamque & incommodam fugito.

SALOMON.

*S*apientia edificauit sibi do-
mum, excidit columnas se-
ptem. Misit ancillas suas ut
vocarent ad arcem. Si quis est
paruulus, veniat ad me. Prou. 9.

*M*ulier stulta & clamosa, plenaque
illecebris, & nihil omnino sciens, sedet in
foribus domus suæ super sellam in excel-
so urbis loco, ut vocaret transeuntes per
viam, & pergentes itinere suo; qui est
paruulus, declinet ad me. Et vecordi lo-
cuta

cuta est, & ignoravit quod ibi sint gigantes, & in profundis inferni conuiuia eius: ibidem.

Resili, ne moreris in loco, neque conijcias oculos ad eam; ita enim transibis aquam alienam, ubi præcipitant aqua. ibid. Exod. 7.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Amentis est hominis, habitationem minimè deligere.

A Pes ad mellificium, aues ad nidos construendos locum opportunum deligunt: imò & syluestres feræ speleorum delectus habent: vt meritò brutis animantibus insipientiores ij haberi debeant: qui, vbi studiorum causâ in Academiam venerint, statim, ac temerè in eam se domum intrudunt: simul ac socij, vel sonora crepitacula heræ & ancillæ garrulæ, huc, huc acclamarint: cùm inrerim noui isti aduenæ nec hospitem, nec hospitam, nec hospitium satis cognorint:

rint: ita fit, vt cœcâ tēpestate in malefi-
dam stationem delati periculofissimo er-
rore, atque velut ad quodpiam saxum af-
fixi, in præfens se turpiffimi naufragij
periculum sponte conijciant: quâ de-
mentiâ quid fingi possit absurdus, haud
video: nam quis sanæ mentis in volunta-
riam perniciem se induat? sunt nonnullæ
res, quarum delectus in nostra potestate
non sit: vt quando communi curru aut
naui publicâ iter faciendum: ferendum
enim tunc, quoscunque tibi comites Au-
riga, Nauta, fors dederint: vt autem ho-
spitium pro consilio & arbitrio tibi ipsi
sumas, fas iusque apud omnes conce-
dunt. Chilonem narrat Plutarchus, cum
ad cœnam vocaretur, non antè promit-
tere solitum: quàm eorum, qui eodem
inuitabantur, nomina sigillatim audiuis-
set: quod diceret cum quibusdam necesse
esse vna nauigare, aut militare, eorum-
que, molesto licet, conuictu atque con-
tubernio interim vtendum, velis nolis:
vltrò autem quibuscunque se admiscere
conuiujs, non videri hominis bene sani.
Non minus ego quidem sentio, insanire
& ineptire Academicum Adolescentem,
qui urbem ingressus conuolat in domum
planè nesciens, quem istic dominum,
quosue conuictores sit habiturus: quo

ex

ex imprudentis animi vitio, quid mali
 formidandum sit, quis non videt? Apol-
 linem castum, & virgines Musas quæris?
 at forte ibi, quò præceps diuerteris, Bac-
 chus degit, neque ista domus est: sed po-
 pina; fortassis etiam lupanar, vbi lupæ,
 leonesque lenones stabulentur: atque
 vtinam exemplis nouis, ac priscis care-
 remus! Adolescens innocentissimus Io-
 seph in malâ domo, quò eum necessaria
 seruitus intruserat, heram reperit, quæ
 tentare ipsius pudicitiam incredibili fu-
 rore, præcipiti amentia auderet. Sams-
 onem quid perdidit? Dalilæ, impudentis
 scilicet mulierculæ, contubernium: in
 huius enim hospitio Hercules iste viro-
 rum fortissimus viribus cum crine reci-
 sis, factâque proditorum irruptione li-
 bertatem ac vitam amisit. & quoties,
 cheu! casus pares, & æquæ funestos in
 Academijs vidimus, & luximus? at nunc
 me fortasse rogas quodnam studijs pro-
 bisque moribus commodum hospitium
 designem?

Gen. 39.

Judic. c.
14.

§. II.

Quæ domus Academico Adolescenti procuranda, quæ vitanda.

SI me audis, hæc tibi præcipua cura incumbet: eam ut statim sedem deligas, quæ eadem sit ædes sapientiæ, non turpitudinis domicilium. At ubi, aut quæ est ista sapientiæ domus? quasi verò latere quemquam curiosum præsertim possit? septem columnis, & suo ipso situ spectabilis in oculos statim incurrit, eamque Salomon digito intento, ne quem fallat aspectus, demonstrat. *Sapientia, inquit, ædificavit sibi domum, excidit columnas septem: misit ancillas suas: ut vocarent ad arcem.* qui locus, etsi pertineat ad Salomonicum Gymnasium illud toti mundo famâ celebre, quod septem intercolumnijs illustre olim in altâ Sionis arce, ad septem artes in totidem exedris tradendas, visebatur: opinor tamen ex sapientiæ illa domo, si totius loci naturam, situm, opportunitatemque attendas: cognosci facillè posse, qualem domum optare debeat, qui sapere velit. Istud in Sionæo monte exædificatum collegium in saluberrimo loco prostabat, eratque à templo

templo

templo & religionum sacrario non procul: at longè à foro pecuario, ab operarum nundinarumque tabernis, quæ in inferioris vrbis parte spectabantur. Atque ad eam arcem, & cælo saluberrimam, & alijs studiorum pertractandis opportunissimam, missis ancillis, quasi præconis voce sapientia sui studiosos inuitabat his verbis. *Si quis est paruulus, veniat ad me.* Ita igitur locum in primis deligens editiorem amœnioremque, solis cælique salubrioris. Facit hoc non parum ad firmam corporis valetudinem. Amant Pallas ac nouem Musæ sedem quietam, & otijs opportunam: inter tumultuantium locorum aut hominum strepitus coli se minimè sinunt. Quare in montibus & intra nemorum recessus frequentius habitant, infra vndique allicientibus alludentibusque aquularum riuulis; hinc toties Pindus, Hæmus, Parnassus, Castalius amnis, Aganippe Pegaseique latrices in poetarum libris quasi ipsis carminibus adsibilant, & exaudiuntur. Quid quod 70. sacrorum librorum interpretes diuinum suum opus aggressuri ab vrbe regiâ Ptolomæique aulæ fremitu in amicos sylvarum sinus recesserunt? Denique Lycæum Aristotelis, Platonis Academiam, Ciceronis Tusculanum, aliaque doctorum

doctorum virorum Musæa in reductis locis & lucis, non in foris, aut platearum compitis extiterunt. Hoc ergo primùm: locus, quem incolas, situs sit in fundo salubri, idemque tumultu ac strepitu vacet: non istic esculenta, poculenta ac scruta vendantur, nullæ cauponæ, ne in vicinia quidem: non falsamentarij, salgamarij, myropotæ, fabri ad incudem, alijvé qui dies totos obrundunt, vel occlamitant: non colludentes, aut concurrentes pueri ac puellæ; multò minùs foris fora & nundinæ, obstrepant: domi autem lalantes & illachrymantes infantiuli. perturbant hæc omnia animos ac ab eruditis cogitationibus, doctisque curis auocant.

Tum verò (quod caput est) sapientiæ veluti templum quoddam sit domus, in quam hospitandi causa diuerteret. Sapiens, inquam, sit dominus, sapiens hera, sapientes ancillæ, sapiens (vno verbo) tota familia: ad eam sapientibus, religioni, virtuti que ipsi aditus semper pateant, vitijs atque flagitiosis hominibus fores omnes occludantur. Hic ista cauenda, ne herus ac liberi helluones sint, ac ganeo-nes: sit enim alicubi; vt aliquando hera, filiæ familias ac ancillæ, non dico sint scorta, at ne saltem perfrictæ sint frontis mulier-

mulier-

mulierculæ libidinum incertina ac faces vide. Perijsti miser, si eò incideris. atqui frequentius incurrunt istæ Syrenes in Academjs, quàm in Peloro Sicilię promontorio: vbi blanda illa maris pericula voce, tibijs, cytharâ, facto ad cuiusque præteruchentis ingenium geniumque lenocinio cantant, ac incantant reuera: nisi (quod olim Vlysses & socij fecerunt) malo te adstringas, & ocysimè præteruoles. Hic verò, ne exterus homo ac peregrinus, decipiaris, Academice Adulescens, Sapientissimus Salomon heram istiusmodi exitiosam Academiae Syrenem, aut eius filiam, aut ancillulam ita affabrè velut in pictâ tabellâ exhibet: vt de vultu ac ore statim agnoscas; si oculos tantum aperueris. *Mulier, inquit, Stulta & clamosa: vt quæ insipientiam suam insanâ vociferatione palàm prodat, plenaq; illecebris: lenocinia ista sunt tum formæ, tum verborû. interim nihil omnino sciens, quid verò agit? nihil etiam omnino. Sedet in foribus domus suæ super sellam, in excelso urbis loco; non quietis aut recessus amans: sed in editiore parte quasi ad aucupium; scilicet, vt vocâret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo. Simulat autem Sapientiæ & vocem & verba: Qui est paruulus (clamat) declinet ad me: Et recordi*

cordi locuta est: quid locuta est? tacet hinc
 quidem Salomon: at Philo, postquam
 personę illius habitum geniumque etiam
 ad viuum expressit, eiusdem orationem
 omnem ac loquelam ipsam ita refert: ut
 non modò audire, sed etiam videre vi-
 deat. placet ipsius verbis scenam hanc
 omnem peragere. *Accedit, inquit Philo,*
cum ornatu meretricio, fracto incessu pra-
mollicie, obtutu lasciuo, inuincans animos iu-
uenum, temeritatem & impudicitiam prefe-
rens in oculis, elatâ ceruice, super natiuam
statuam assurgens, ridens, cachinnabundaq̃,
calamistrata & concinnata, fucata faciem,
piculis supercilijs, recens lota, purpurissata, pre-
cioso floridoq̃ amicta palliolo, aureis gemma-
tisq̃ armillis superba & murenulis, mundoq̃
muliebri catero spirans unguenta fragrantis-
sima, non tam domum suam, quàm fora com-
pitatq̃ diligens, petulans, suę formę prodiga,
ascritia verò auida. quonam verò in comi-
tatu? cum ea pedisseque domesticę vafricia,
iniustitia, nequitia: quibus stipata more prin-
cipis sic pertentat animum. Hic iam tu mihi,
bone Adolescens, sepi aures spinis, quæ-
so, ne Syrenum illices cantus audias.
Heus tu, inquit illa, omnium humanorum
bonorum thesauri apud me sunt reconditi:
apud me est relaxatio, securitas, quies, labo-
rum obliuio, utensilium varietas, vocum mo-

Tractatu
de merce-
de merce-
tricijs.

D

dula-

*dulamina. Satisne? Luxus in cibo potuque, odorum suauissimorum plurima species, amores perpetui, lusus licentissimi, sermones sine reprehensione, actiones sine castigatione, vita sine sollicitudine, somnus mollissimus, satietas inexplebilis. O Circe! Medeam! triueneficam orationem! pergit. Perinde, si tibi placet meum contubernium: parata habebis in hac omni copia, quacunque delectant: maxime mihi erit curæ, ne quid desideres esu potuque suauæ, aut oculis auribusque gratum & naribus: poteris enim rebus omnibus, quascunque concupueris, pluribus in assumptarum locum subscatentibus. Quid ad cupidam voluptatum ætatem dici potest accommodatius? heu me! aureo illo calice hausit iam quispiam præsens venenum. ergo illecebrarum blanditiarum glutine captus trahi se finit in infortunatam domum, in cæsces, in laqueos, in certissimam perniciem; & (vt ad Salomonem, à quo nos Philo tantisper abduxerat, redeamus.) Ignorauit miser, quod ibi sint gigantes ac in profundis inferni conuina eius: qui enim applicabitur illi: descendet ad inferos: Iam planissime actum est; funditus periisti miser, postquam in stygium istud hospitium incidisti: non istic hominis, id est, viri cuiuspiam humani domus est: sed gigantis, sed Cacodæmonis: (quæ Hebræi textus est
 expli.*

explicatio) istic malus dæmon canponatur, istic instrumenta habet artis suę, istic nequiciam suam exercet. O diras epulas! O mensas exitiales! ibi rides & festiuus cum socijs prandes; at breui cum tuis illis compositoribus ac conuiuis cænabis apud inferos: is enim est tandem perdiri istius contubernij finis, funestissimulque exitus. Quid verò tum consilij cum ista iam te tempestas absorpserit? nec dum omnino conclamatum.

§. III.

Statim mutanda sedes. si quam in malam domum incideris.

A Vdi 70. grauissimorum senum sententiam & sequere: ita illi ad Salomonicam paulo superius allatam præceptionem è suo, quasi per interpretationem, subtexunt. *Resili, ne moreris in loco: neque conijcias oculos tuos ad eam: ita enisit Brasilis aquam alienam, ubi præcipitant aqua.* Cuius saluberrimi consilij hic est sensus ad rem præsentem plurimum pertinens: peregrinis aquis profundum quoddam præcipitium est domus improba hospite: si fieri possit clausis oculis

præteruola; vt ne quidem per transfennam videas, pereasue: quod si ingressus, vel veriùs, præcipitatus es in altum malorum istud pelagus: *heus resili, ne moreris in loco*: sed statim casu admonitus emerge, & alio in tutam stationem demigra: exempla hic etiam habes, quæ imiteris. Ioseph, quem paulò antè memorabam: vt primùm ab impudica hera tentari pudicitiam suam sensit: nihil immorandum ratus veluti viso angue pedem retrulit, relicto etiam in peruicacis mulierculæ manu pallio. Visu & glutine captus es? vim tibi infer, tricas & laqueos exue, ac aufuge. Scribit Plutarchus Antigonum, virum facile principem, cum Dianæ Antistitam vidisset excellenti formâ præstantem, è vestigio Epheso cum socijs excessisse: *Abeundum, inquebat, ne quod vel inuitus incestum ac turpe flagitium oculis primùm, mox toto animo hauriam, aut designem*. Igitur domicilium ille in tota vrbe satis tutum nullum sibi fore ratus est, in qua vel vnica habitaret speciosa mulier: quæ fulminaret oculis (vt cum S. Hieronymo loquar) id est, suo aspectu & afflatu diram oculis animisque perniciem crearet: quo in genere laudis, nescio an haud magis excelluisse credendus sit Antigonus alter, de quo sermo est apud eundem

In Apoph.
Græc.

In quadam
Epist.

eundem scriptorem: hic enim, cum Philippus eius filius tum adolescens ardentè optaret apud viduam faminam diuertere: cui tres filiae erant formâ insignes, vocato ad se eo, qui designandis hospitij præerat: *Non tu, inquit, filium meum ex istis angustijs expedies?* Angustias ac pedicas vocabat domos, in quibus Adolescentum pudor periclitaretur. Idem existima, Adolescens Academice, in tuto, inquam, fac habites, eosque lares ac penates incole, in quibus virijs exclusis soli virtuti ac sapientiæ sacra fiant: hoc pridem monuimus. At quisnam tandem, inquires, iste est locus, quem mihi pridem describis, saluber, idoneusque valetudini, honestis studijs ac probis moribus, & quam identidem sapientiæ sedem appellasti?

§. IV.

Seminaria, & collegia commendantur.

Difficile est, fateor, in tam fortunatas insulas enauigare: in quibus præsertim ista omnia affatim, quæ requiro, ex ordine, atque exactè reperiantur: optandumque illud fortasse magis, quam

Sperandum: tamen adhibitis ad exquisi-
tionem observationemque viris prudenti-
tibus, & multo ante per literas, aut co-
ram consultis cordatioribus, Deo pro-
pitio, nancisceris, obtinebisque aliquid,
quod saltem minus incommodet musis,
ac vitæ probitati.

Quod si virum quempiam honoratum,
huiusmodi, (inter Academicos præcipuè)
repereris, qui probè ac piè familiam ad-
ministrat; neque vitia domi toleret, cum
adibis: si voles, non reluctabor: ferè ta-
men (nisi mea me fallit opinio) ab Ado-
lescentibus Academicis, Philosophiæ
præsertim studiosis, Seminaria & Colle-
gia tutius fructuosiusque habitantur: at-
que ipsa in primis nomina Seminariorum
Collegiorumque ad se inuitant: siqui-
dem Seminaria campi sunt & horti, in
quibus fatiux arbusculæ, tanquam in
pinguiori salubriorique solo, sub perui-
gili moderatorum curâ vtilius educan-
tur: vt in rerum præstantissimarum spem
& frugem aliquando adolescant. Sunt
etiam Collegia cætus optimorum Præ-
sidum, ac Præfectorum; quorum vigilan-
tiâ animi Adolescentum ad litterarum,
bonorumque morum studia certis offi-
ciorum legibus diriguntur, & ad munus
rectè obeundum (si opus est) adiguntur.

Et optandum quidem esset fortassis: ut sanctior alicubi disciplina seruaretur, & subinde seueriores adessent studiorum morumque præsidēs: ut tamen hæc desint, saltem à Magistris ipsis, quid eo loci à quoquam agatur, cùm quærere libuerit, faciliè resciri utcunque, & monitionibus atque increpatione nonnunquam acriore corrigi potest: à mensa saltem, à foco, à triclinio, à cubiculis absunt fœminæ, periculosissimum animalium genus: quam vnâ rem tanti duco: ut merito cordato cuique parenti pro liberis Seminaria, Collegia, pædagogia præ plurimis priuatorum ædibus deligi debeant. Nihil de solo cæloque, quod ferè quietissimum commodissimumque eiusmodi sedibus extruendis designari solet, dico, nihilve de alijs adiumentis ac præsidijs, quæ ad bonam studiorum vitæque rationem instituendam ijs potissimum in locis reperiuntur. Nam dic, quæso, vnde alioquin ex istis velut Equis Troianis tot existere videmus Adolescentes optimè à litteris & virtutibus instructos? nisi quia ijs potius in locis sedem ac domicilium sibi figi sapientia ipsa constituit. aut quâ aliâ de causâ tot viri sanctitate atque eruditione præstantissimi, in Tridentina Synodo, ad religionem partim stabilien-

dam, partim restaurandam, collapsosque mores erigendos coacti, Seminaria in Academijs exstrui voluerunt, aut etiam ipsi exedificarunt, fundarunt, dotarunt? multa in hoc genere ac multos laudare possem: si excurrere aut fas, aut animus esset. Verum de domorum habendo delectu dictum à me hoc loco satis, vereor etiam ut prolixior fuerim.

O R A T I O.

Pro luce diuinitus impetranda, ad reperiendam sedem studijs & moribus accommodatam.

Appuli in Academiam, & uti nauta in portu naufragium timeo. Hei mihi! Domine Deus, quantus me æstus, quantus turbo arripit! quàm feruet & tumultuatur mare! nam totus hic mihi redit à marinâ belluâ voratus Ionas. Dirige, Domine, in æstuanti salo fluctuantem nauiculam. Quot hic sunt pericula? solus mihi Salomon minimè sufficit: mitte lucem tuam; ut me dirigat: mitte & Angelum tuum sanctum de cælis, qui ad proram optimus magister sedeat: ut que Raphaelolim Tobiam iuniorem è domo paternâ

paternâ in exteras oras profectum, per omnes suæ peregrinationis vias illeſum, primùm in optimam Raghuelis ac Saræ domum duxit: deinde incolumem & bene fortunatum ad ſuos reduxit: ita bonus quiſpiam Angelus meum ſic quoque curſum regat: vt hic primùm in bene tutam aliquam ac fidam ſtationem, ac poſtremò ad æternæ fœlicitatis portum pertinere valeam. Amen.

SYM-

Delectus Sociorum.

5.

Dilige, quos diligas. 16. f.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Miscentur passim bonis mali, non est aliter hic Mundus; ut in arceis grana & paleæ: Pavonis ad solem superbè se rotantis pedes tangit demisso capite modesta ovis. Lascivius foetet caper prope ripam, ubi niuet purus olor, ipse dente minax aper horret in sylvis, in quibus cornutus licet cœruus, non difficulter tamen mansuescit.

Magnâ hic arte opus, ut deligas, quos diligere sine nocumento possis, sumasque tibi eos, quorum consortione evadas melior. Mercurius ipse, licet calliditate valeat, vix hîc valet

let satis; Salomone opus est.

Exemplorum, confortio-
numq; vis tanta, quanta maxi-
ma, id in vtramque partem,
quid valeat vsus magister pri-
dem docuit: ijs similia enades
quibus te applicueris, ater, al-
bus eris; prout fuerit paries, cui
latus affricueris, lanæ imbibunt,
inficiunturq; prout purpura-
rij intinxerint.

CA-

CAPVT QVARTVM.

Delectus sociorum.

M O N I T V M.

Bonis te socijs adiungito, ab impro-
bis caueto.

S A L O M O N.

*Qui cum sapientibus gradi-
tur, sapiens erit: amicus
stultorum, similis efficietur.*
Prouerb. 13.

*Si intrauerit sapientia cor tuum, &
prudentia seruabit te, ut eruaris à via
mala, ab homine, qui peruersa loquitur:
qui relinquunt iter rectum, & ambu-
lant vias tenebrosas; qui latantur cum
malefecerint & exultant in rebus pessi-
mis: quorum via peruersa sunt, & in-
fames gressus eorum. Prou. 2.*

Fili

Fili mi, si te laetauerint peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint; veni nobiscum, insidiemur sanguini; sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum. Fili mi ne ambules cum eis. Proù. I.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Vis sociorum in utramque partem.

Homo quidem animal est sociale, vitæ victusque communis amans: hinc enim existit studium illud homini tam innatum asciscendorum tum sociorum, tum amicorum; *Quomodo, ait Seneca, hominem homini natura conciliat: sic inest huic quoque rei stimulus qui nos amicitiarum appetentes faciat. Verùm hic statim cautio illa adhibenda: ne, ut in quemcumque forte incideris, ei te mox adiungas: neve amicitiam consuas, quæ tibi subito diffuenda sit. Quâ de re idem Seneca*

*Epist. 9.
ad Lucil.*

neca sapienter Lucilium suum admonet. Epist. 37.

Diu cogita an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit: diu ante, inquit idem, Circum- Epist. 19.

spiciendum est, quibuscum edas & bibas. Solonis Salamini istud celebratur: ne statim quosuis in intimam familiaritatem admittito, hoc verò Chilonis Lacedæmonij, Amici habitum indolem, mentemq; aliorum explora:

quos duos viros meritò Græcia in sapientum numerum retulit. Plutarchus æquè sapienter, primum probandi, antequam adsciscantur in amicitiam: sicut numisma, ita Amicum oportet habere, antequam usus postulet, probatum: alioqui idem nobis usu veniet, quod is, qui gustato demùm veneno, sentit ut id esse lethale, iudiciumq; ipsum hoc suo constat exitio. Itaque plurimum interest, quibuscum affueueris: Sumuntur à conuersantibus mores (ait iterum Seneca) De Adulter. inter. nosse.

& ut quedam in contactos corporis vitia transiliunt: ita animus mala sua proximis tradit: eadem ex aduerso ratio virtutum est: ut omne, quod secum habent, intingant. Nec tam valetudini profici utilis regio & salubrius celum, quàm animis parùm firmis in turba meliorum verari. Atque huc tandem pertinet monitum istud Salomonis: qui cum sapientibus graditur sapiens erit, amicis stultorum similis efficiet et. Lib. 3. de Ira c. 7a

§. II.

§. II.

Mali mores facilius imbibuntur.

Ser. 98. in
cant.

PORRò esse solet in malorum, quàm in bonorum societate ad mores communicandos vis quædam maior & perniciosior: primùm enim plures ferè mali socij passim incurrunt, quàm probi: quemadmodum S. Bernar. his verbis admonuit: *Spina est falsus frater, spina vicinus est malus: sicut lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. O candens lilium! ô delicate flos! increpauli & subuersores sunt tecum: vide quomodo cautiè ambules inter spinas: totus mundus plenus est spinis.* Ita facile fit vt incautus Adolescens in vepreto tot interfentes versatus miserè laceretur, aut etiam cruentetur. Accedit præterea: vt naturæ nostræ quadam imbecillitate & corruptelâ in deterius semper magis propendeamus. quò fit, vt nullo negotio, cum ad naturalem illam infirmitatem sociorum quoque improborum tum verba tum exempla, id est, duæ fortissimæ ad concutiendum machinæ accesserint, in loco potissimum, vbi versamur, difficili & lubrico: repente in præcipitium propellamur. neque verò in nobis tantum,

tum, sed in cæteris quoque rebus ducendorum vitiorum facilitatem æquè cernimus: vnus porci prurigne grex vniuersus inficitur: & vna ab vna conspectâ liuorem trahit. At quantum insit vitium in improborum consortione nemo melius S. Augustino intellexit. *Solus, ait ipse, non faciens, sed cum dicitur, eamus, faciamus, & pudet non esse impudentem.* Quod de furto illo confitetur Augustin. idem quoque in alijs vitijs plerumque accidit, vt quos de se sola flagitia minimè mouent, iidem tamen sociorum impulsione in fædissimum lutum deiici se permittant. Quàm multos ipsi partim ex alijs audiuius, partim etiam oculis despeximus, qui in alijs vrbibus, quamdiu aut soli, aut cum socijs saltem minimè malis, viuerent: vitam duxerunt propè Angelicam: postquam in Academias, tanquam in tempestuosum mare, delati & ad infames improbarum societatum scopulos allisi sunt; non modò audierint: sed didicerint, fecerintque, & quidem palam atque sine fronte: quæ antea vel tenuissimè cogitare, non dico perpetrare, propositis quantumcunque minis detrectassent?

Lib. 2°
confess.
c. 9.

§. III.

*Primum improborum sociorum genus,
apertum.*

SOciorum autem malorum vniuersim duo sunt genera, eaque peritissimus Adolēscētiæ instructor Salomon non obscurē notat. Primum est eorum, qui non quasi aliud agendo: sed ex professo ad flagitia sollicitant: hi prima fronte pudore omni valere iusso nuda scelera exponunt, venditant, & absque insinuatione statim commendant, dæmone malo nequiores, qui etsi tenebrius sit, se tamen plerumque in Angelum lucis transformant. In huiusmodi publicos improbitatis professores incidit olim Augustinus Adolēscens. *Audiebam eos, inquit, cantantes flagitia sua, & tanto gloriantes magis, quanto magis turpes essent, & libebat facere non solum libidine facti: verum etiam laudis. Fingebam me fecisse quod non feceram, ne viderer abiectior, quò eram innocentior; & ne vilior haberer, quò eram castior.* hos nebulones tam perditè nequam ut declines ac fugias; hortatur ista sententia. *Si intraverit sapientia cor tuum, & prudentia, seruabit te: ut eruaris à via mala,*

In confess. lib. 2.
c. 3.

ab

ab homine qui perversa loquitur; & quidem palam: neque enim dissimulant & agunt, sed cum ex industria rectum virtutis iter reliquerint, læri & alacres volitant per planas, & apertas vias tum errorum tum vitiorum; quantumvis tenebrosa eæ sint, periculorumque plenissimæ, perversa, infames. Quæ porro ista tam demens insania? latantur interim, cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Dum autem rident, tripudiant, saltitant, simul pessimè pereunt. Sic memorant, qui sardoam herbam mandunt, aut potant, ridentium in morem labra deducere, quasi rideant: interim dum quasi rident, reuera moriuntur. Sardonius iste est risus. Scribit prætereà Strabo in Gambyfena, iuxta flumen Alazonium, Arancorum quoddam genus esse, qui si quem momorderint, ad saltandum concitant tamdiu, dum vis veneni in cor peruaserit; tum verò enecant. Ita illi, dum inter festiuos cantus & insignes impudentium sociorum triumphos exsiliunt, & saltatorium illum suum orbem iactabundi versant, repentino casu locum funestantes corruunt. Verùm frustra hic diutius versor: cum enim se ista nequitia publicet, & palam venenum suum prodat, difficilius persuadet, & facilius cauetur: nisi quis adeò iam sit per-

Lib. 113
Geogr.

ditus, vt sibi etiam cum ipsis lupis vlu-
landum putet.

§. IV.

*Alterum sociorum genus, subdolum, fal-
lax, qua in classe sunt Adulato-
res præcipuè vitandi.*

Venio ad alterum sociorum impro-
borum genus, subdolum illud &
fallax: hi, ne quod sunt reuera, lupi ha-
beantur, ouinam pellem assuunt artifi-
ciosè, nequitiam obuelant suam: præ-
fertim si teprehenderint moribus suis
dissimilem. Primùm ergo ne flagitia nu-
dè irridenda proponant, studiosè cauèt,
imò subinde ad pietatem extimulant,
commendantque rectè facta: ita in gra-
tiam amicitiamque irrepunt, tum vitia
aut virtutum pallio inuoluunt, aut blan-
ditiarum promissionumque lenocinio il-
linunt, & sic suauiter instillant, lactant,
oblectant, denique lactando, oblectan-
doque miserabiliùs interimunt. Hac in
classe ferè sunt mures Academici; parasi-
ros & mensarum asseclas ita appello, Iu-
venes, quibus ea sola ars est & studium
aliena viuere quadra: aut si aliud nomen
malunt, Peduncali marini: pisces ij igna-
uissimi

uissimi sunt & stolidissimi, nisi quòd hoc sapiunt; delphinos ubiq; sectantur, & eâ prudentiâ tanquam locuplete mensa opiparè conuiuantur, imò pinguescunt. Isti Ælian. l. 9. c. 7. tamen non ut pisces mutiunt: sed loquaci facundiâ blandiuntur, & malesuadâ oratione pelliciunt præclari amicitiaë simulatores, reuera hostes ac pestes: quos ut noris melius, en tibi tabella.

Vt cancer parasitus, nil est, nisi venter.

Corpus omne prospicit partes in omnes,

Bestia reptat dentibus amici circa sartagine.

Atque ut se in culinam ollamq; inde in triclinium insinuent, ianuam blanditijs aperiunt: laudant ipsa etiam vitia, maximè si virtutum coloribus tingi possint. si habet quis nasum simum, appellât gratiosum: si aduncum, regium: si nigra est coma, æui animiq; viridem; si alba, filium Dei vocitant: prodigum, liberalem: timidum, cautum: temerarium, celerem: sordidum, frugalem: audacem, magnanimum. O lac ab vrsæ Tygridisq; vberibus propinarum! crudelitas est ista blandities, nocentiusque venenum, quo magis in lacteo potu bibitur: cùm enim (ut medici docent) tenuis subtilisque sit lactis natura, virus infusum intra sese rotum excipit, atque haurit. Igitur non

Jud. c. 4.

iam lac; sed mors est, quantumcunque
aureo gemmeoque poculo propinetur,
Ducem Sisaram hinc cogita: ex acie fu-
giens oblatum per fraudem à lahele la-
ctis simpulum avidè bibit: mox crasso
illo, fumosoque liquore, post sudorem
præsertim, fatigationemque in somnum
soluitur, sopitus necatur, & quidem eius
mulieris manu, quæ haustum propina-
rat. Idem nimirum laniones faciunt, vi-
ctimam statim casuram manu vnâ pal-
pant, alterâ iugulant. Igitur, *Fili mi,*
(Salomonis enim alterum istud moni-
tum est) *si te lactauerint peccatores, ne ac-
quiescas eis.* Atq; lactantis quidem pecca-
toris nomen latè patet. Sed Adulatorem
potissimum norat, inter simulatos socios,
præcipuo studio Academicis Adolescen-
tibus vitandum: eâ enim peste nullam
esse aliam in vita humana capitaliorem
sapientes omnes vno consensu monent.
*Nulla (inquit è sapiētibus quispiam) sunt
occultiores insidia, quàm hæ, quæ latent in si-
mulatione officij: nam illum qui palam est ad-
uersarius facile vitare possis. Troianus equus
ideò fefellit, quia formam misericordie men-
titus est. Diogenes etiam verè dicere sole-
bat nocentius esse incidere in Adulatores,
quàm in Coruos, quod hi nisi cadaveribus non
inhærent: isti etiam in viuos homines inuo-
lent.*

lent. Bias denique rogatus quod animal omnium esset pertimescendum maximè, si de feris, inquit, agitur; Tyrannus: si de cicuribus Adulator. Quid ego sentiam si rogas? Adulator serpens est: blandè primum, & sine strepitu adrepat, vario colore illudit, sibilat, cantat, adlambit, tum è vestigio trifulcam linguam exerit, mordet, venenum vomit, perimit. Serpentinus illos Adulatorum sibilos apud Salomonem, magicamque simul incantationem audi. Quid solus agis, aut agitas, mi bone Adolescens, inquiunt, *veni nobiscum*: times? meritò id quidem facis, si solus: at multis te adiunge, nos turba sumus, nobiscum veni: pudet te scilicet; O ingenuum Adolescentem? at frustrà erubescis: occultum erit facinus, quodcunque aggredimur: si sanguis petendus est, *insidiabimur*, fraude tegetur flagitium (si istud flagitium est:) non prodetur. Quid adhuc tergiuersaris, & differs? agedum iace nobiscum aleam & communem fortunam experire: & quoniam (vt vetus fert adagium) amicorum omnia communia: si quid pecuniarum habes confer in symbolum: nos si quid aliunde numerum corraserimus, in communes loculos conijciemus. *Marsupium unum erit nostrum omnium.* Quid ad fallendum dici

potest accommodatius: est enim hæc oratio ex ipso genio, & Adolescentiæ moribus deprompta. Solent, quos necdum omnino depuduit, primum ad flagitia timere, mox erubescere: isti blandi oratores huic timori audaciam suggerunt, erubescentiæ securitatem obijciunt: atque ita suis armis virtutem omnem expugnant. nam si quis adhuc constantior ad hæc Philosophiam & Iustitiam, virtutis denique studium curamque opponat: tum istud quod est apud Senecam fortiter obtrudunt. heus tu, inquit, *Virtus & Philosophia & Iustitia verborum inanium crepitus est: una felicitas est bona vita: facere omnia liberè, frui patrimonio. Fluunt dies, & irreparabilis vita decurrit: dubitamus quod inuat facere, & arati non semper voluptates decerptura, interim dum potest, dum poscit, ingerere?* hic adde, quæ de eodem argumento diuinè scripta sunt apud Plutarchum alterum insignem morum præceptorem. *Genus hominum, ait, Adulatoribus pestilentiis nullum est, neque quod magis ac celerius iuvenes in perniciem præcipiter: illi enim & parentes & natos radicibus perdunt, & inter consulendum, escâ voluptatis difficulter evitabili illicientes, parentum senectutem iuxta & filiorum iuventutem dolorum plenam reddunt. Diuitibus liberis parentes*

Epist. 123

De educatione liberorum.

rentes sobrietatem commendant, illi ebrietatem: isti continentiam, hi libidinem; illi parsimoniam, hi prodigalitatem: industriam illi, hi ignaviam. Punctum aiunt, Assentatores temporis est vita nostra: frui eo, non abuti ad alias res conuenit: quid attinet nos minas Paris curare? delirus est, & alterum pedem iam in sepulchro habet: mox illum sublimem arreptum efferemus: neque desunt ex ijs, qui & scorta submitunt, & nuptas prostituunt: & qua parentibus erant senij viatica intervertant atque rapiant. Nihil in Academicorum Scurrarum, Parasitorum, Adulatorumque mores congruentius dicere Plutarchus; si nunc in Academijs nostris uiueret: mirumque in modum illius verba cum similibus hominum oratione, quæ alio loco est apud sapientem, consentiant: ita enim illi: *Exiguum & cums* Sap. c. 2.
radio est tempus vita nostra, & non est refrigerium in fine hominis, & non est, qui agnitus est reuersus ab inferis: quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus: quoniam fumus status est in naribus nostris, & sermo scintilla ad commouendum cor nostrum: quæ extincta cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam molles aër, & transibit vita nostra, tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radijs solis, & à calore illius ag-
granata:

granata: & nomen nostrum oblivionem acci-
 piet per tempus, & nemo memoriam habebit
 operum nostrorum. Umbra enim transitus est
 tempus nostrum, & non est reuersio finis no-
 stri: quoniam consignata est, & nemo reuer-
 titur. Venite ergo & fruamur bonis que
 sunt, & utamur creatura, tanquam in inuen-
 tute, celeriter. Vino pretioso & unguentis nos
 impleamus, & non pretereat nos flos temporis.
 Coronemus nos rosis, antequam marcescant:
 nullum pratum sit, quod non pertranscat lu-
 xuria nostra. Nemo nostrum exors sit luxu-
 ria nostra: ubique relinquamus signa latitiae,
 quoniam hac est pars nostra, & hac est fors.
 Hec, inquit ibidem Sapiens, cogitauerunt,
 & errarunt: excacauit enim eos malitia. Hic
 verò tota vocis contentione tibi, dum
 ista audis Adulatorum lenocinia, Acade-
 mice Adolefcens, iterum iterumque ac-
 clamandum: *Fili mi. si te lactauerint pecca-
 tores, ne acquiescas addendumque est illud,
 ne ambules cum illis.* Adèd præfens est ex
 solo comitatu, lenique attactu pericu-
 lum: in istiusmodi sociorum consortia
 aut contubernia ne teingere, amicitiam-
 que multominus iunge: si iunxeris, non
 dico dissolue; sed abrumpe: Audio quid
 dicas: Amicus est, qui flagitium imperat:
 imperet Amicus, modò nihil turpe. An
 tu Adulatores in veris amicis numeras:
 ego

ego cenotaphia potiùs appellauerim; aureum amicitiae nomen foris ostentant, intus nihil amicitiae, ne cinerem quidem, retinent. Amicus? itane verò? atqui Amicus vna rectè agere, non vna peccare solet: alioquin si honestatis fines transiliendi: valet hinc Periclis ista exceptio, *Amicus vsque ad aras*. Cùm petitur quod bonâ conscientia concedi nequit, amicissimus pro hoste repurandus est Euangelij præcepto. *Si oculus dexter scandalizet te, erue eum, & projice ab te*. Sit amicus iste oculo dextro carior, abige à te Christi baculo. *Vade post me Satana: scandalum es mihi*: aut hoc S. Agnetis flagello. *Discede à me pabulum mortis, fomes peccati*. Quòd si canis impudens molestus esse pergat, tu contra perge obniti: *non faciam, latres & oblatres licet vsque & vsque*: at tam crudè non audeo. quid non audes? importune efflagitatum in consortio flagitium negare non audeo. Tu negare non ausis, & ausit quispiam rogare: at istud recogita, nimis verecundum esse adolescentem, quem malè suadentibus repugnare pudeat: istud etiam in mentem veniat, quod quidam olim scitè dicebat, Asiaticos ideò seruitutem vnius hominis tulisse: quòd nequirent liberè efferre vnicam hanc syllabam, non; multos denique, quòd

Matth. c. 5

Matth. c. 16.

Apud Plutar.

De pndo-
revitioso.

Idem an-
thor.

In libro
Mariano.

quòd nescirent negare, quòd maximè ne-
gatum vellent, sæpe res suas, vitam, salu-
tem amisisse. Non omnis pudor est hone-
stus: audendum aliquid contra impuden-
tem. Ecce tibi Plutarchum: *Non oportet,*
inquit, nimium, ne amicis quidem, concede-
re: in cena tibi saturo aliquis præbabit: noli
verecundiã ineptã duclis vim tibi facere: sed
depone poculum: alius inter pocula poscit, ut
tesseris secum ludas: abijce inanem pudorem;
neque metue dicteria; & Xenophanem imita-
re. qui timidus dictus est à Leso Hermionensi:
quod ludere tesseris nollet, factus ad res inhone-
stas se timidissimum etiam esse. Incidisti in
garrulum, qui tibi inhaeret, ac te detinet: noli
vereri: sed præciso colloquio propera & age
quod capisti: pergit. Quid facies in ma-
gnis rebus, si non audes poculum præbenti
familiari repudiare, aut garruli prehensionem
effugere: sed nugatorem tibi insultare pateris,
non tantum animi habens: ut dicas, aliàs te
videbo, nunc non vacat. Hæc & plura de
eadem re aliàs te quoque monueram:
quare non ero in sociorum delectu præ-
cipiendo longior. neque tamen hic bre-
nior esse debui, quòd fere in hoc veluti
cardine Academici mei Adolescentis sa-
lus omnis versetur: nihil enim attinet
commemorare quam multi in Acade-
mijis improborum societate abducti, non
modò

modò temporis rei profectò pretiosissimæ, studiorumque: sed famæ præterea, fortunarum, vitæque ipsius miserabilem iacturam fecerint: plenæ sunt Academię eiusmodi casibus, funeribus, sepulchris fortunarũ, famæ, vitæ. §. 5. quales deniq; socij deligendi. Igitur, *Tales habeto socios,* Ad Nepot. ait S. Hieronymus, *quorum contubernio non infameis.* Appositè ad hoc dictũ olim Hyppocratides (vt est apud Plutarchũ) In Apoph. Lacon. occurrenti Adolescenti, quem improbus quispiam ad flagitium insequebatur, ideoque in viri honesti occursum colorem præ pudore mutanti, cum talibus, dixit, tibi ambulandum est, Adolescens, quibus cum visus colorem non mures. Sed pergit S. Hieronym. *Socij non ornentur veste, sed moribus, nec calamistro crispent comas: sed pudicitiam habitu polliceantur.* Sint primũ in corporis cultu modesti, deinde ore nihil foradicum, turpe, incestum aut propudiosum sonet? postremo, quod maximè providendum est, non modò nihil improbè agant: sed virtutum omnium ornamentis eniteant. Istud generatim vno verbo præcipi potest. *Cum ijs versare, qui te meliorem (addo & sapientiore)* Senec. ep. 7. *facturi sunt: vt enim qui cum pharmacopolis frequens est, & multus; vnguenta redolet; ferrumque assiduo igne rubiginem*

Ad Nepot.

In Apoph. Lacon.

Senec. ep. 7.

nem exiit, & feræ ipsæ manu assuefactæ humanitatem quodammodo induunt: ita cum bonis vitia pones, & virtutem condocebere; cum malis contra virtute abire iussâ vitijs consuesces. Atque istud erat, quod primum ac vltimum è Salomonis sensu in hac materia propositum esse debet. *Qui cum sapientibus graditur sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.*

O R A T I O.

Pro fugienda improborum societate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui Noëmum Patriarcham è communi perditorum perdendorumque hominum eluie mundi que diluuiò in arcam, tutissimum locum, cum paucis transmisti: qui que Abraham puerum tuum de Vr impiorum Chaldæorum eduxisti, & Loth famulum tuum de Sodomorum turpissimo consortio, fædissimo incêdio, per Angelum extraxisti: me quoque puerum ac famulum tuum ab improborum hominum cætu ac peste liberare digneris: non adhæreat vnquam mihi cor prauum, neque cum superbo oculo edam: sed eos peregrinationis meæ socios tribue,

bue, qui nusquam retardent iter meum
ad te: vt sic malorum calle vitato, bono-
rum hinc vitam & mores sequar, impro-
bisque post mortem à te, ad inferos abire
iussis, in societate proborum repertus
audire istud merear. Venite benedicti
Patris mei, neque vnquam ab ouium
tuarum grege, tuoque optimi pastoris
conspetu diuellar. Amen.

SYM

Delectus Moderatoris Studiorum
tum Vitæ

6.

Multo labore ex acueudus. Ecel. 10.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Ad capeffendas disciplinas,
mi Adolefcens, adhuc es cru-
dus, durus, rudis: neque nuda
tabella: fed æs, ferrumve indu-
ctis errorum, & vitiorum for-
mis rigidum, politiori que cul-
tura obfiftens: eges igitur plu-
rimùm manu magiftra, quæ
multâ diligentique arte & in-
duftriâ tundat, expoliat, melio-
ribus formis induat.

Age, quod Salomon horta-
tur, & vult fieri, vtramque ani-
mæ partem, incudi & malleo
fubijce. Philofophus quifpiam
bonus falfarum opinionum er-
rorumq; rubiginem detergat,
F   fcien-

scientiarum nitorem menti inducat; optimus vitæ moderator volūtatē vitij liberam Christianis virtutibus excolat, utrāque opus: vt Christianè sapias.

Porro sint ambo in ea, quam profitentur, arte apprimè versati, non nimium faciles aut fracti; sed robusti, & cū res postulat, & tempus exigit, qui affabrè tundant, & pungant: nisi labore & industriā adhibita ferream materiem nemo exfoliat: perire vis, si te imperio regendum tradis.

CA.

CAPVT V.

*Delectus moderatoris, tùm
studiorum, tùm vitæ.*

MONITVM.

Optimos tùm vitæ, tùm studiorum
duces, ac Magistros tibi sumito.

SALOMON.

*I retusum fuerit ferrum, &
hoc non ut prius, sed hebetat-
um fuerit, multo labore exa-
cuetur. Eccl. 10.*

*Verba sapientum quasi stimuli, &
quasi clavi in altum defixi, quæ per
magistrorum consilium data sunt à pa-
store vno. Eccl. 12.*

*Auris quæ audit increpationes vi-
tæ, in medio sapientium commorabitur.
Prouerb. 15.*

F 2

Non

imaginibus, cum exiguis virtutum, ijsq;
 ferè so pitis igniculis in auras projici-
 mur, sicque breui malignitate quadam
 naturæ, & prauo usu, vt in rasam mentis
 tabulam vitiorum coloribus facilè im-
 pressis, auctisq; in dies errorum tene-
 bris, non nisi longo doctiorum melio-
 rumq; virorum negotio atque indu-
 striâ, erudiri expoliri que possimus. Pos-
 sumus tamen vtrumque, si sapientum
 Magistrorum. ars gnauitasq; accesserit,
 qui vitiorum ignorationumq; fer-
 ruginem, vt ita dicam, abstergant, tùm
 verò variâ eruditione excolant, atque ex-
 ornent; ita Salomon, *Si reusum fuerit
 ferrum, & hoc non vt prius: sed hebetatum
 fuerit, multo labore exacuetur.* Quo docu-
 mento istud etiam intelligimus primæ
 statim ætati suos præceptores ac duces,
 esse tradendos, ne si vitia, erroresq; ni-
 miùm altè inhæserint, vix, aut ne vix
 quidem postea adhibito curatore deter-
 gantur.

§. II.

*Non quivis statim obuias assumendus
in Magistrum & Directorem.*

AT caue, quoniam non omnes ubi-
uis æquè florent, aut floreant A-
cademiæ, ne, vt in quemuis primò ac te-
merè incideris, ita in eius te statim disci-
plinam institutionem que tradas: quod
faciunt leuiculi non pauci, qui mox, at-
que in Academiam quamcunque pedem
intulerint, ad eos se Magistros, & (quod
etiam periculosius) ad eos conscientia
moderatores sese applicant, quos libe-
riores indulgentioresque esse cognorint,
aut ad quos sociorum illecebre proposi-
tiorum licentiã pertraxerint: cuius te-
meritatis pœnæ eadem, imò maiores esse
solent, quæ improborum societatum;
quòd vitiosi Magistri non modò vitæ
suæ exemplo suadeant improbitatem:
sed etiam quasi auctoritate quadam con-
firment, cum discipuli non tantum sibi
licere putent, quæ in illis deprehende-
rint, sed etiam pulchrum ac laudabile
existiment, si imitentur. Quare sapienter
(vt alia quædam) Plutarchus ita scripsit.

De liber
educ.

*Inquirendi filijs praeceptores, quorum vita
nulla*

nullis obnoxia criminibus, irreprehensi mores,
& optimum experimentum: honestatis enim
fontem simul ac radicem esse liquet, legitimam
consequi disciplinam. Atque hinc opinor ex
tantæ scilicet rei æquâ estimatione pro-
fectum: ut Athenæ, Alexandria, Hiero-
solymitanum olim sub Salomone gym-
nasium, tantum sibi nomen apud exteras
quoque nationes compararint, quod opti-
mos alerent literarum ac morum Magi-
stros, quorum famâ excitati plurimi, cõ po-
tius conuolarunt, neque alia ex causa vi-
ros illos præstantissimos quos supra no-
minaram, Pythagoram, Platonem, Gre-
gorium Nazianzenum, aliõsve orbem
propè vniuersum peragrassæ existiman-
dum est: quàm ut in optimos præcepto-
res inciderent, à quibus egregia saluta-
riaque monita, animis ad eruditionem
virtutemque præclarè excolendis trade-
rentur. Denique ex hac eadem persua-
sione fluxit elegans illa Isocratis ad De-
monicum sententia: *Ne te pigeat longam
ire viam ad eos, qui se aliquid utile docturos
proficientur: cum mercatores, rei familiaris
augenda gratiâ, plurima transmittant maria,
turpe sit profecto minus ad animi culturam
adhiberi.*

§. III.

Quis optimus studiorum Magister.

Hic verò statim oritur utilis sanè quæstio, quis tandem bonus habendus sit studiorum primò, tum etiam ac præcipuè conscientia moderator! Principio is, qui alios erudire profiteretur, petitus sit, & in eo quod docet, apprime versatus: neque enim effluit in canalem aqua, si fons ipse sit pumice siccior, neque frigidus & obscurus lapis calorem lucemque in alios diffundit. Nihil in scholis tritius illo Philosophorum placito, *nemo dat, quod non habet*. Igitur hæc tibi prima in Academiam venturo cura esse debet, ut per amicos, aut per homines spectatae fidei diligenter inquiras inter eos, qui in Academicam palæstram artem suam profitentur, quinam aliquid possint, imò & floreat: neque tamen posteaquam à doctrina quempiam laudari audiueris, nihil putes præterea tibi inquirendum: nam sit is, qui docendi munus suscepit, ut eam dignitatem tueatur, vir quoque bonus, ac probus: quare multò etiam magis, quàm de eruditione, de magistri probitate inuestigandum, audiens

audiendumque erit, quid cordationes loquantur; & quid sit reipsa; quanquam in Catholicorum Academijs minis videamus periculi, ne Philosophiæ Professores, qui iidem sunt improbi, tolerantur; Eligamus, inquit Seneca, non eos, qui verba magna celeritate precipitant, & communes locos volunt, & in privato circulantur: sed eos, qui vitâ docent, qui cum dixerint quid faciendum sit, probant faciendo, quod docent, & quid fugiendum sit, nec unquam in eo quid fugiendum dixerint, deprehenduntur. Eum elige adintorem, quem magis admiraris, cum videris, quam cum audieris. Hic idem est, scilicet, quod de nutricibus, quæ ferè in pueros mores suos cum lacte infundunt, Galeno, alijsque pridem observatum. *Nutrices*, (verba sunt Saluiani viri præstantissimi) mores suos, vel bonos vel malos, in pueros, quos alunt, cum lacte transmittunt; ita existima de *Consiliarijs & Præceptoribus Adolescentum*: utriusque enim mores suos cum doctrinâ transmittunt: neque verò istud exemplis caret. Qui gibbosum Platonem audiebant, siue affectarent, siue reuera condiscerent, obstipâ ceruice scholam ingrediebantur, similiter balbutientem Aristotelem audire consueti Præceptoris balbutiem dicuntur imitati, *Gracq; narrat historia*, inquit Hieronymus, ad *Lætiam*

Epist. ad
Lætiam

tam

tam scribens, *Alexandrum potentissimum*
Regem, orbis dominorem, & in moribus & in
incessu Leonidis Pedaurogi sui non potuisse ca-
rere vitijs, quibus adhuc paruulus fuit infe-
ctus: rationem deinde reddit præclaro
Epiphonemate: proclivis est enim malorum
amulatio, & quorum virtutes assequi nequi-
neris, cito imuaris vicia. Iam illud in stu-
diorum rectore desiderandum, vt labo-
riofus etiam sit atque industrius, nam si
versatus quidem in arte, & vir bonus ha-
beatur, verùm in arte tradendâ arte ca-
reat, aut si habeat industriam, laborem
tamen in culturâ subterfugiat, nunquam
fatis commodus Adolescentiæ informa-
tor, imò ne mediocris quidem, aut tole-
rabilis vnquam magister existet. Demus
enim puerorum animos tabulas esse nu-
das & rasas: tamen Adolescentum, præ-
fertim in Academijs, mentes, & errori-
bus & vitijs iam obduruerunt, quo fit, vt
tanquam ferro, aut ære rigens materia
culturæ obsistant, neque expoliri, exor-
narive se patiantur nisi instructor adhi-
buerit, tùm industriam, tùm præteres la-
borem, cumque vigilem ac diurnum: ita
hic iterum valet illud Salomonis: Si re-
iusum fuerit ferrum & hebetatum, exacuetur
fortassis: sed multo labore.

Atque ex hoc capite quartum quod-
 piam

piam tandem exurgit officium boni lau-
 datique Professoris, nimirum, vt in disci-
 plina retinenda discipulisque ad rem vr-
 gendis exactus sit, atque constans, non
 in sermone mollis & fractus, non in vi-
 tijs reprehendendis castigandisque len-
 tus, indulgens, elumbis, quo adduci po-
 test illud Salomonis monitum. *Verba*
sapientium quasi stimuli, & quasi clauis in al-
tum defixi, qua per Magistorum consilium
data sunt à pastore vno. Stimuli hîc, seu cla-
 uis in alto defixi, acus sunt ferreæ hastulis
 aut virgulis adactæ, quibus bubulci bo-
 ues pigros ad arandum, aut Agafones
 asellos tardos in flicto etiam vulnere adi-
 gunt, ad sarcinarum onera ferenda, ve-
 hendaque: ita igitur sapientes magistri
 agant, verbis, & si quando opus verbe-
 ribus, tanquam stimulis, & clauis, disci-
 pulos segnes ad officium exstimulent,
 aut cogant necessum est. Nolim tamen
 ita hæc à me dici existimes, quasi eos pæ-
 dorribas laudem, qui continuo pungût,
 tundunt, fodicant, quantumuis genero-
 sos discipulos sint nacti, cum hos potius
 tanquam nobiles equos tractare plausu
 & sibilo ad cursum excitare, currentes
 porrò, aut vsquam hærentes leniter ad-
 moto calcari animare debeant: quòd si
 boues aut asellos, id est, discipulos tardi-
 gra-

Columel.
lib. 2. de
re rustica
cap. 2.

grados, aut etiam sarcinarum fugitantes inuenerint, verbis minacibus primò adigant, verberibus verò deinde moderatè, si alia remedia minimè suppetant. Nam de bobus ipsis (vt à Salomonis similitudine non recedam) Agriculturae doctus quispiam ita præscribit. *Voce potius quàm verberibus bubulcus boues terreat, vltimòq; sint opus excusantibus remedia, plaga; atque hæc ferè de veterano boue, nam subdit. Nunquam stimulo laceſſat iuuenicum, qui reluctantiem, calcitro sumq; eum reddit, nonnunquam tamen admoneat flagello.* Restabat vltimùm, quòd primùm dici oportuerat; sana vt sit magistri doctrina salubrique consilio tradita, *tanquam a pastore vno;* quæ Salomonis mens est, id est, (vt apertius dicam) cum verâ religione, pietate in Deum, patriam, parentes, reliquorumque bonorum morum institutis apprimè cohærens. Nam si quis hæresim, improbitatemque quantumuis furtiuè insinuet, is Academico Adolescenti, vt pestis, vt Cacodæmon, vt inferi vitandus, detestandus est: quo in argumento diutiùs versarer, nisi homini Catholico, quem præsertim instituendum accepi, per se hæc sunt notiora, quàm vt exaggeratè & prolixè disputari debeant.

§. IV.

§. IV.

*Adhibendus quoque bonus conscientiae
director.*

Nunc verò, si ad scientias compa-
randas instructore opus est, quod
(ut adagio conteritur) *nulla ars sine Ma-
gistro disci possit*, multò id etiam magis in
conscientiae negotio locum habet; nam
vri Seneca scripsit: *citò nequitià subrepat,*
virtus difficilis inuentu est, rectorem ducemq̄
desiderat. Quare meritò ridiculi Plutar-
cho visi sunt ij, qui artium reliquarum
relinquunt disciplinam, tollunt virtutis,
Quasi verò (cum Quintiliano loquor)
*ut ea quidem, quae manū fiunt, atque eo-
rum etiam contemptissima conficeantur*
*egere Directoribus, virtutem verò, quā ni-
hil homini, quoad Deos immortales pro-
pius accederet, datum est, obuiam & illa-
boratam, tantum, quia nacti sumus, habea-
mus.* Eadem habet propè Cassianus: *Cum*
*omnes artes, inquit, & disciplinae humano in-
genio repereat, & quae nihil amplius, quàm vi-
se huius commodis profunt, licet manū pal-
pari queant, & oculis pervideri: rectè tamen*
*à quoquam sine instructoris doctrina ne-
queant comprehendi: quam ineptum est cre-
dere*

Lib. 3. nat.
quæst. c.
30.

Lib. de
virtute
docend.

Lib. 22. c.
2.

Collat. 2.
cap. 21.

Epist. 4.

dere hanc solam non egere doctore, quæ & invisibilis & occulta est, & quæ non nisi corde purissimo pervidetur: cuius error non temporale damnum, nec quod facile reparetur; sed animæ perditionem parit. Igitur istud puta tibi dictum, Academicæ Adolescens, quod Hieronymus morum optimus Præceptor scribit ad Rusticum. *Mihi quidem placet, ut habeas Sanctorum contubernium, nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingressus es, statimque in alteram partem declinandum sit, & errori pateas: plusque aut minus ambules, quam necesse est, ne aut currens lassaris, aut moram faciens obdormias.*

§. V.

Quis optimus Conscientiæ Moderator.

CVM Tobias iunior à Parente in Raghez Medorum, negotiorum causâ mitteretur. *Nescio, inquit, viam, cui pater, inquire hominem, qui te ducat. Sapiens consilium. Igitur eligatur imprimis dux viæ peritus: est enim in cælum via angusta, lubrica, obrita difficultatibus, plena periculis, atque inter densas ignorationum errorumque tenebras*
ince-

incedendum; sunt præterea conscientiarum latebræ inaccessæ, implexi an fractus, dæmonum verò doli ac fraudes mille, vt planè insanire putandus sit, qui animam, atque adeò salutem suam homini rudi, atque ignaro credat. Si causa intricata sit, si pro focis, & capite ipso; callidos & scientes adimus. Si vita in discrimen vocatur, medicos artis peritos accersî iubemus, nemoque est omnium, qui leui & imperito causarum Patrono, aut inexperto medicinæ Professorei fortunas vitamque ipsam committat, & quæ ista amentia est, in æternæ salutis negotio conscientix curatorem ignarum, indoctumque consecrari, & si quem eiusmodi nactus sis tum demùm triumphare? at nonne *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt?* Ex Euangelio hoc desumptum. Ac cæci quidem ducem oculatum volunt, nos cæcum malumus, quasi non satis sponte erremus, nisi dux talpa accesserit.

Math. c.
15.

Alterum est, vt in virum probum incidas, quo ad conscientiam gubernandam utaris: nam qui homo improbus, & foris etiam flagitiosus virtutem rectè doceat, quam minimè ipse sequatur, imò moribus suis impugnet?

Tertium erit industria & labor, quæ non

non

non minus hîc multò etiam magis requiridebent, quàm in studiorum moderatioribus: istud enim S. Gregorij, quod in omnium ore est, locum habet, *ars artium, regimen animarum*; vt nisi industriam & laborem adhibueritis, qui conscientiam curat, nihil profecturus sit: ob sistendum impetui currentis in vitia animi, danda sana consilia, prœuertendæ relapsiones, præsentia remedia adhibenda, doli tartareorum tenebrionum retexendi, aliâq; plurima aut circumspicienda, aut præcauenda sunt, quæ ab homine stupido, dormiente, aut laborum impatiente frustra expectes.

Sequitur quartum, quod in Magistro etiam suprâ requirebamus, seueritas quædam velut parentis in officio exigendo vrgendoque constantis, ne per maternam indulgentiam vitia dissimulentur, ne vlcus lenius, quàm par sit, tangatur; nam hæc facilitas nimia genus quoddam est crudelitatis. Sed ô tempora! ô mores! hîc iam bonus confessarius passim audit, & ab Academicis Adolescentibus quæritur, & laudatur, qui pœnitentium errata leniat, palpet, aduletur: atqui adulationis vitium, si vsquam, hîc profectò exitiosissimum est: quis enim eum emendet, qui vitia pro virtutibus habet, & pro benefactis

nefactis efferri audit? quòd si vetò Confessarius ille præterea facilis sit, melleus, saccareus, plerumque taceat, nihil examinet, nihil explicatiùs dici postulet, si denique istud agat, vt pœnitentiæ minimum exigat; iam non is bonus, sed optimus habetur, & tanquam de cælo delapsus homo celebratur, eò, vti ad candida recta columbæ, agminatim conuolant, atque istic post multorum tentata sedilia, tandem vti in bene fidâ statione conquiescunt. Sed dic, sodes, (nam similitudo arridet, facitque perbellè in rem præsentem) quem tu egregium Aduocatum, & præstantem Medicum esse censes? eumne bonum Patronum, qui negligenti aure ad causæ momenta ausculet? aut cum tu rem tuam narras, alia animo pertractet, operam omnem polliceatur, & nihil agitet; qui clamet te vicisse, cum labores causâ, interim nihil remedij conferat ad iuuandam reï æquitatem, ad conciliandum iudicem, ad vim aduersariorum, fraudemque euertendam? atqui ex ea socordia (proditionem dicere debui) futurum breui est: vt de fortunis, fama, vitâ ipsâ in capitali iudicio pericliteris. Minimè verò, inquires, iudicem fidelem esse Aduocatum: at eum potius, qui causæ momenta proferentem

G

audiat,

audiat, & ipse excutiat, moneat de periculo litis, inuigilet in rem, curet, & accuret omnia per studiosè. Sapis, mi Adolefcens, respondisti, vt oportet: nunc etiam istud ex te quæro, Medicum bonum quem appelles? eumne qui arridet, & assentatur ægro, datque omnia, valere dicat cum agas animam, potiones autem aut nullas, aut forte rosas & violas præscribit, melimela, aromatitem, dulciana, cum interim opus sit acriori remedio, purgatione, sectione venæ, etiam fortassis vstulatione? minimè gentium, inquis: at illum Medicum probandum censeo, qui seriò agat, moneat de periculo, & si quando res exigit, non tantum vngat, sed pungat, imò vstulet, secet, tantum non necet. Pergis sapere, bone Adolefcens, at vide, ne tu te ipsum isto tuo gladio iugales: quæ enim assentationis, & negligentia vitia, in Causidico & Medico magnoperè reprehendis, ea ipsa reprehendi oportuerat in eo, quem conscientia, tuorumque morum dictatore, censoremque esse volebas. Prolixus sum, & nihil dum ago, quantumuis premere videar, effugis enim, & necdum vis aut franos capere, aut calcaribus fodicari. Primò indulgentem Præceptorem adis, tum conscientia tuae directorem minimè auste-

sterum. Nunc ergo Salomonem audis: *Auris que audit increpationes vita, in medio sapientum commorabitur*, id est, si sapientiam amas, tum sapiens, cum increpari te sines, imò amabis. Verum non amat pestilens, ait idem Salomon, *eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur*. Cur non? ne corripatur scilicet; ergo non modò sic desipit, sed ne quidem vnquam sapiet. Pro Commentario esse potest saluberrimum istud inter cetera Basilij Imperatoris, relictum filio Leoni monitum, his verbis. *Vtere Medicis animorum assidue; ut ipse animo valeas: ab eis enim discere poteris, quas res expetere & à quibus abstinere debeas: quibuscum hominibus assuescere, & à quorum consuetudine abhorreere, & quomodo vitam totam dispensare oporteat: ut ne in frequentes morbos incidas. Si hanc institueris viam, ad solida germanaq; virtutis veros limites brevi pervenire poteris. Ne sim molestior hic tandem finiam, si alterius Basilij viri sanctissimi & doctissimi aureum velut limbum attexero. Summâ, ait, vigilantia, acerrimâque in omnes partes circumspeditione operam dato, ut aliquem tibi virum inuenias, quem in omnibus deinceps delecta tibi vita studijs certissimum ducem sequaris, eiusmodiq; qui rectum iter ad Deum ire volentibus pergere, scias commonstrare,*

Orat. de
renunc. &
abdic.

ornatus virtutibus sit, cuius uniuersa totius
 vita actiones testimonio sint, charitatem erga
 Deum in eo inesse; qui diuinarum literarum
 scientiam habeat, virum integrum, nec ulli
 distractioni indulgentem, ab auaritia abhor-
 rentem, minimè libenter gerendis se negotijs ad-
 miscente, quietum, amantem Deum, egentium
 studiosum, minimè iracundum, iniuriarum
 immensorem, naturà propensum ad eos docen-
 dos qui ad ipsum accedant, quem gloria in-
 uis non inflat, superbia non extollat, adulatio
 non frangat, seueram atque constantem, cui
 denique nihil sit prastantius honore Dei. Qui-
 bus paucis verbis, videre mihi solet vit-
 ile diuinius breuiter complexus esse
 eas virtutes omnes, quas tum in Magi-
 stro studiorum, tum in conscientia mo-
 deratore desiderabam, peritiam in arte,
 quam ipsi profitentur, morum insignem
 probitatem, industriam cum labore con-
 iunctam, denique seueritatem propo-
 sitique constantiam.

O R A -

ORATIO.

Pro optimo studiorum, ac morum moderatore inueniundo.

Misericordissime IESU, lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, qui Centurioni Cornelio in rerum ad salutem necessariorum ignoratione versanti sapientissimum Ecclesiæ Principem Petrum prouidisti, & Paulum peruersis gentis Iudaicæ erroribus imbutum ad Ananiam optimū veræ fidei doctorem misisti, me salutarium, & propè omnium rerum ignarum tuæ gratiæ benigno sydere illustra: vt te duce & auspice in eiusmodi studiorum, morumque meorum moderatores incidam, qui vias tuas demonstrent, & salutis semitam me edoceant; quò purius ac sanctius, hinc atque in æternum diuinæ tuæ Maiestati placere, arque obsequi velim & possim. Amen.

G 3 SYM.